Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 29 ДЕКАБРЬ, 1981 ШУ. ● № 156 (5566). ● Мах 2 кап.

СССР 50 шу дизара кIерагIча Грозненски химически завода коллективе цIи хеза болхло я наоиропилбензола окислени яра узела аппаратчица Лепилкина Сима Аветисовна. Практически балха а йоккха опыт, лакха квалификаци йола специалист я из. Нийсача боарамах технологически процесс дIахьаро гIо ду цунна шой балха тIа массаза а дика хьокхамаш даьа, продукце дикал лакха хилийта.

СУРТА ТIА: дикагIйола оператор С. Лепилкина.

С. ХУГАЕВА сурт.

ХIАРА БАЛХА ДИЙНАХЬА ХЬАДЕР ДУКХАГIА ХИЛИЙТА!

ТЕХНИКА—КИЙЧОН МУГIАРАШКА

Надтеречни районна «Знаменский» совхоза механически мастерскера маьлха дIаIнараша къегаю МТЗ-80 яха трактор араьлар.

— Мишта тоаьй ер? — хьиттар оаха. Совхозе хинна вонкхагIволча механизатора Абубакарова Исхана жоп делар:

— Шоай деташта ма хеттора къахьег тха нагийча наха. Баркал ала доагIа ремонтникашта Дакуев Мовлдена, Ахтаев Мадуна, Абдуев ХIарона. Цар а кхычар а лаьрхIа тоалрах сагота хиннашкара балхаш дика чакхдовх технико.

Дукхача шерашка болх баь йоккха опыт йолча механизатора иштта йоккха оценна лу техника тоаеш боахкача наьха балхи.

Комсий бешамашкара балкаш чакхдаьлча дIадоладир совхоза къахьегамхоша шоай техника тоаяра балхаш.

Укх Iан деношка заводерча цеха тара я мастерской. Сийрдон йоккхеи йолча кертерча цехе латт тонарнии фрезерни станокаш, моторашта обработка еш йола стендаш, кхы дукха оборудовани. Укхаза кхетаде хьала дац балхаш дика вIаштIехьдаьха хилар.

Бригадно - узловой хьисапе тоаю цига техника.

— Тха социалисташа механизаторашца цхьана техника тоаяра балхаш дIадоладалехьа къонстадир хIара трактора, комбайна, кхыча юртбоахама техникана де деза балхаш, — йоах совхоза кертерча инженера Баймурзаев Ихиана. — ХIара машина дефектни каькат ядир оаха. Цул тIехьагIа мара дIаяхьийтанзар мастерске царех йоахка агрегаташ.

— Техника тоаллехьа хьалхагIа оаха диагноз оттаярах тха вIаштIехьдаьлар йолаш йола запчасташ дIахьожае а кхом беш уж дIалхийта а. Цул совгIа, реставраци а еш хьалха болх баь агрегаташ юкаметтеоттае а боккха аьттув баьлар тха, — тIатох мастерске заведующе Алдатов Бориса.

Техника тоаеш кхо бригада я мастерске. Царна керте латт йоккха балха опыт йолаш бола механизатораш. Дика къахьег коммунисташа, мотораш тоадеш болча слесараша Каримов Чучаси Ахтаев Мадуси. Царца шийсбала тIерташ къахьег парте боацараша Алиев СаIид-Мохьмада, Хасбулатов Iийсас, Шабуев Руслана, Докуев Вахида, Усманов Руслана, Дениев Мовлде, кхыбараша.

Уж шоай гIулакх дика довзаш йоккха опыт йолаш болхлой ба. Цир къахьегача мастерске тоае хьанхуьь шоай районерча кхыча боахамашкара моторий блокаш, довгора насосаш, кхыйола оатхалаш. Хьинар долча болхлой вIаштIехьдоал шоай техника тоае а лоалахошта новкъостал де а.

ХIара дийнахьа мастерскора арайоал цIи-кхо трактор. Оттаьча графикал дикка хьалха тоаль йоаккх техника, — укх шера йиьлагIча квартала планагIа 15 трактор тоае соаш бар мастерскера болхлой. Цар вIаштIехьдиьнад цхьа бутт гаргга хьалха уж тоаль яха.

Иштта дика дIахьу сеялкаш, культиваторaш, кхы юртбоахама техника тоаяра балхаш а.

Совхоза механизатораша йоахко ю техника лелаяра а. Комсий бешамашка балхаш деш я итт-шийтта шера тоаяра кулг тоха ца дезаш хинна трактораш. Уж кIезига яц. Цу гIулакхо хьахьокх пачхьалкхен рузкъа лорадара, долча нховчамех бизза пайда эцара совхоза механизатораша шоашта могар деш хилар.

Дукха ха йоацаш эггара хайна вонкхагIволча механизатора Шабаев Муайна цIена мотор белар. Цо из дIамцатиганзар шийх трактора тIа латтар пхийтта шера болх баь боллашехьа я.

— Аз цу сай мотораца цхьаькха шера болх бергба, ба, — аьлар хьалха латтача трактариста. Духхьал цу цхьан гIулакхо 500 сом гаргга мах бола совхоза рузкъа кходир. Из санна дола масалаш кхы а дукха драладе йиш йолаш да.

Укх шера дика вIаштIехьдаьха чакхдаьхад ялати комсамн чуэцара болхаш. Дикка тIехкхоачашъяьй пачхьалкхенна комсаш дIаялара план.

— Из толам тхога боаккхабеннаб хьалхе а тха болхлоша техника лерттIа тоаль хиларах. Цу гIуланха эггара хьалха баркал ала доагIараш уж а ба, — йоах царех доккхал а деш совхоза директора Батукаев Асланбека.

Къахьегама овсарле лакха йолаш ремонтникаша балхаш дергаола хьалаш вIаштIехьдаьхад совхоза дирекце, партийнии профсоюзнии организацеша. Дийнахьа шозза бIайха кхача бутйт болхлошка, цIеча уголоке деша керда газеташи журналаши да. Вай а довзол арахьарча а мехкашкара керда дараш дувцаш болхлошта хьалхашка къамаьлаш ду республикерчи я районерча а лектораша. Мастерской йIайхен сапаргIатен я.

Техника тоаяра балхаш геттара сихденнад. ЦхьайттагIа шоллагIча шера хьувкъам дика болаш культураш хьалкхеяра бола къовсам эггара хьалха дIаболабаьб механизатораша шоай мастерске. Ханнахьен дикей техника тоаяр боккхача наьха гIулакх долга а ховш, хьинар ца кходеш къахьегаш ба совхоза болхлой.

С. ЗЕЛИМХАНОВ.

Цар календара тIа— 1982 шу

Производства эффективности балха дикали лакхъяра «ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийтаI» яхача девизах шерра социалистически ях йоаржалча «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагазови управлене болхлоша башха - дикача производственни хьокхамашца чакхдоаккхаш латт цхьайтталагIча пятилетка хьалхара шу. Газови бензин арахецара шера план ханал дукха хьалха кхоачаш а ях, хIанзлехьа пачхьалкхен планах лаьрхIачул совгIа арахийца бензин 1200 тонн гаргга да. Газ яккхара шера план 24 декабрех валови продукци арахецара задани 25 декабрен кхоачашъяьй цо. Ер бутт бовлехьа планал совгIа арахецаргья бIаьш эзараш сомий маьха валови продукция.

Управлене цхьаккха цех е бригада яц шоай планаши дIанийца декхараши тIехкхоачаш ца деш.

• • •

ЦхьайттагIча пятилетка хьалхарча шера шоай тороиех бизза пайда а ийбеш къахьегача «Промавтоматика» НПО Грозненски опытни завода болхлоша дика къахьегама совгIат кийчдаьд кердача шера. Продукци маьхала яккхара укх шера план кхоачашъярах рапорт деннад цар 25 декабре. Пачхьалкхен планал совгIа маьхала йоаккхаргья 140 эзар сома товарни продукци. ТIехкхоачашъеш я дерригача технико-экономически хьокхамий шера план а.

Дукха бригадаш, цхьайолча участкай коллективаш я кердача шера февраль бетта чотах къахьегаш. Царех я Дубровин Александр Дмитриевич керте латтача гальванически участка коллектив, Никитин Валентина, Вихлянцев Валентина кулгалдеча радиоаппаратура регулировщиккий токарийи бригадаш. Белгалдаккха дезаш да шоаш кийчъю продукци дика мара я ца хулийташ, хIара сменах нормаш юкъера лаьрхIача 125 процент цар кхоачашъеш хилар.

Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтти чакхдоахача заводе дикагIчарех лоархIаш я электромонтажни участка № 5 йола электронех. Социалистически яхье массаза а хьалхалаттарех я цун коллектив. Дукха ба укхала къахьегаш хьинар дола болхлой, кагирхой хьехамчаш, рационализатораши производствана нердадараш юкъеккувлараши.

Укх сурта тIа шоана гу (аьрдехьара аьттехьа) дикагIбола электрикаш Денисенко Виктор, Яболонко Владимир, Галин Александр, Шанпов Висит. Уж аьхъ ва дика рационализатор, общественни вахаре хьинаре даькъа лоацар, шоай балха лакха говзал йола специалист. Цар хIерале 15—20 процент тIехкхоачашъю смени нормаш, сихе дииеи ду электрооборудованена ремонт яра балхаш.

Карарча шера «За трудовую доблесть» яха медаль еннай Шанпов Висьтана дика къахьегама толамаш дахарех. В. ШУМАРИНА сурт.

КХОАНЕННА ЛАРД ЙОЛЛАШ

Халахете а, белгалдаккха доагIа, дIаяхача иттлагIча пятилетке тха совхоза хьайбаш леладераша геттара во болх баь хилар. Кхоачашъинзар шура яккхара а, дулх тIаьхетийтара а, хьайбаш дебадара а планаш. Цхьаццаболча болхлоия, специалисташа шоай декхараш лерттIа кхоачаш ца дендаь а дукха зенаш хул боахама. Цунна тешал деш цхьа масал доаладергда аз. Иштта, 1979 шера хIара бIаь жийна тIехьара Iоахарий хьакъоестадара план 120 процент кхоачашъяь хиннале, 1980 шера 34 процент мара кхоачашъяяьзар, доакъарца цу шерашка хьайбаш цхьатерра Iалашдаь хиннадолаше а.

Болх тоабара тIаерзаьлаьрххIа отталь мероприятеш чакхйоах тха боахаме тIехьарча хана. ДикагIа кхоаб, доал ду хьайбашта, дукхагIа йоахко ю хан-халнахьа пескуссвенни осеменеш а еш уж дебадара. Теркам тIаботхийт наьха къахьегама дисциплина чIоагIъяра, цар балха хьалаш аттача дахара, къахьегамцара безам совбаккхара... Хьайбай продукци алсамъяккхара дика новкъостал ду цу гIулакхашa. Масала, шура соахкарчул дикка дукхагIа йоакх хIанз. Иштта, ийс бетта пачхьалкхента 185,5 тонн шура ехкар боахамо. Из я соахка диззача шера cхa хиннaчул 1,5 тонн дукхагIа. ДIабахача ноябрь бетта соахка цу бетта яьикха хиннaчул 135 центнер дукхагIа а йолаш 200 центнер шура льккхар.

Шура алсамъяккхара геттара лоархIаме хIама да къадеина цамогаш хиниа. шура кIезига лур дола доахан юкъера дIа а доахаш царна меттел диначa фух дола къона доахан юкъе а кхуллаш Iул тоадар. Из гIулакх чакхдаккхар дукха тIадоагIача шера цIеча-степной фух дола 250 [illegible] совкозе.

ДоагIа Iувал деш кхоача юрта боахама культурашa пайда бу. Цунна цхьана, тха боахама зе мара пайда бац лелаяро. Тамаш а яц. Масала, дIаяхача иттлагIча пятилетке чуийца ялат планагIа лаьрхIачул 3311 тонн кIезигагIа хилар. Ялат кхедара план кхоачашъяь шу хиланзар. Цунна цхьана, цхьайтталагIча пятилетка укх хьалхарча шера ала хIама доацаш дика къахьейгар тха кхаш леладечар. Толаме кхоачашйир ялат кхедара а из пачхьалкхенна дIадалара а план. Укх шера миссел хьажкIаш чуийца шу хиннадац тха совхоз Iойллача дена.

ТIехххьарча хина тоалуш латт доакъар Iалашдара болх а. Масала, доакъара единцанна диллача укх шера 1231 тонн доакъар Iалашдаьд оаха. Из да дIаяхача пятилетке юкъера лаьрхIача цхьаи шера кийчдеш хиннaчул 237 тонн дукхагIа.

ХIанзалца ледара чакхдоахар тха боахамо баьцадаараш кхедара балхаш а. БаьцадааIраш дIадув кхаш агротехнико дIадеххача тайпара хувцаш доацаш, ма эшша хий ца дуллаш, удобренеех лерттIа пайда ца эцаш хиннадаь кхоачашъяцар уж культураш кхеяра планаш. Уж кхоачам боацараш дIадоахаш да хIанз. Долча кхоачамех пайда а эцаш, баьцадаараш дIадере Алханчуртски канала чура хий хьатIадоаладе йиш йола кхаш хериk хIанз. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийтарга гектара тIара чуэца баьцадаарий хьувкъам кIезигагIа бале а кхоаза лаххбе а МагIалбике баха нах тоьам боллаш баьцадааращца Iалашбе а.

ЦIаккха а ца хиннача тайпара дика чакхбаьккхар оаха укх шера турахьа юв культураш дIаера болх а. ТIадаларга диллача лакха кондиции йола фу тоссаш, толашагIа йолча агротехнически ханашка дIадийра рожь, кIа, муах, довкъаре культураш. Къоастадеш да хIанз тхоай фуца тхоаш Iалашдара лош а. ТолашагIа долча кхашка фуна лаьрхIа кхеергья тайп-тайпара культураш.

Дика кийчо яьй бIаьсти юв культураш дIаера а. ПланагIа зиба аха дезаш хинна лаьтта деррига а аьха даьккхал. Цига органически удобренеш дIакхухьаш ба хIанз механизатораш. ТIагIоIа тоаеш я юртбоахама техника я.

Тха совхоз комсаш кхеяра лостам болаш я. ХIанз 600 гектара тIа я уж лелаеш, царех 341 гектара тIара яраш хьувкъам луш я. Халахете а, белгалдаккха доагIа, дIайийна комсаш, нийлха хиларах йоча хьал тIа я. Масала, 68 гектар моттиг дIалоацача цхьан кхай тIа хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 827 комсий га кIезигагIа я йоагIачул, хIаьта 210 гектара тIара яраш боарамал 20 процент кIезигагIа я, н. кх. дI. Цул совгIа кхаш хьалдикъяд гума, ажархо, сухо, кхыча оасаро. Из бахьан долаш латаш йола 177 гектара тIара комсий гаьнаш дIаяхе сопам баьб совхоза кулгалхоша а специалисташа а. мукъадаьнача кхай тIа боарамагIа ляста керда къонагIа яраш дIайогIаргья. ХIаьта цу кхай тIара хьаьска латеш йола комсий гаьнаш боаразга диллача уж тоьаш йоацача кхашка дIайогIаргья. Иштта из гIулакх чакх ца даьа кхача доалаш а дац. ХIана аьнча, латаш йолчарна тIа къона гаьнаш тIайоагIаро зе мара пайда бергбац совхоза. Лоацца аьнча, хIанз комсий кхашка нийсденна кхоачамбоацар дIадаккха йиш хулийтаргйола аттагIа а пайданагIа а бола никъ ба из.

Укх пятилетка шоллагIча шера чуэцаргбола комсий хьувкъам алсамбаккха торо хулийтаргйолаш да оаха укх шера чакхдаьха балхаш. Масала, латаш йола ерриге комсий гаьнаш еIа а еIа даьттах сихай. Iаз болх беш хилар Дагестанера оаха бийха хинна йоккха балха опыт йола комсаш лелаераш.

Йовхо йир лаьтте хьаьдара а. Комсаш дIа мел йийнача кхашка минеральни удобренеш тийсар.

Цу тайппара, кхоачамбоацараш дIадахара отталь мероприятеш хадданза юкъекхувлаш болх бе дага я тха коллектив дIахо йодача хана а.

М. БУЛГУЧЕВ,
Малгобекски районна «Советский» совхоза кертера экономист.

ДИКА КЪАХЬЕГ РЕМОНТНИКАША

Массаза а хьалхалаттарий мугIарашка болаш дика къахьийгад укх шера «Ростовэнергоремонт» яхача производственни предприяте Грозненски участка болхлоша. Ханал хьалха, 22 декабре, кхоачашъяьй хьинар долча коллективо дерригача технико - экономически хьокхамий цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера план.

«Грозэнерго» районни энергетически управлене йовхалаэлектроцентра л а шкарча оборудованена дукха ремонтни балхаш даьд ремонтникаша. Персонало барт тайна къахьегарах, эшаш йола материалаш ханнахьа Iалашъяь хиларех карагIдаьннад из къахьегама толам баккха.

Нохч - ГIалгIайчен автономе 60 шуи нохчийи гIалгIайи шоай лоIамагIа Россеха юкъебаха 200 шуи дизара дезача цIейна сийленца накъбахара шерра социалистически ях лаьржай участка слесарий бригадашта юкъе.

— Участке дикагIчарех лоархIаш ба производстве хьалха латта болхлой сварщик Перевойкин Василий, слесарь Воробьев Михаил, бригадир Саадаев Ваха, мастер Хабибулин Идрис, — лхаш дувц участка кулгалхочо Моржаренко Вячеслава.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ПАРТЕ ПЛАНАШ ВАХАРЕ ЧАКХЪЯХА

ГРОЗНЕНСКИ ГОРСОВЕТА VIII СЕССЕРА

Укх деношка хилар XVII-гIа хержача халкъа депутатий Грозненски городской Совета VIII сесси. 1981 — 1985 шерашка г. Грозный экономически социальни дегIайоалаяра сводни планах, 1982 шера г. Грозный экономически социальни дегIайоалаяра планахи 1981 шера план кхоачашъяра лелаахи сессе доклад йир городской планови комиссе председатела А. И. Веденинас. 1982 шера г. Грозне бюджетахи 1980 шера г. Грозне бюджет кхоачашъярахи доклад йир горсовета исполкома финансай отдела заведующе А. Ф. Панкова. Депутаташа иштта ладийгIар горсовета массазарча планово-бюджетни комиссе содокладага. Из йир планово-бюджетни комиссе председатела У. А. Оздоева. VII-гIа сесси хиннaчул тIехьагIа горсовета исполкомо баьча балхах сессе хоам бир горисполкома оргинструкторски отдела заведующе Я. А. Сабирова.

— Советски наха, — аьлар А. И. Веденинас. — массане а къоабалъю КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.) Пленумеи мокк 1982 шера а бIаьрччача пятилетке а экономически социальни дегIабоалабара план чIоагIъяьча СССР Лакхехьарча Совета VI сессеи решенеш. ХIара къахьегача сага балха йола хьадда программа санна тIанийцад советски халкъо Пленуме Леонид Ильич Брежнева даь къамаьл, цув положенеши вывощаши.

Пятилетка хьалхара шу дика чакхдоаккх Грознерча дукххача предприятейи организацейи коллективаша. Яхье хьалха латтaраша ба «Грознефть» объединене, «Промавтоматика» НПО опытни, «Красный молот» заводий къахьегамхой. Шу доладелча дена планал совгIа даьккхад 27,6 эзар тонн мехкдаьтта. 40 миллион кубометр газ, 14 миллион киловатт-сахьат электроэнерги. ДукхагIа хьалйи консерваш, кондитерски хIамаш, мебель, радиотовараш, автоматизаце прибораш. ХIанз города предприятеша пачхьалкхен дикала Знак йолаш арахеш 199 тайпа хIамаш.

Бакъда, цхьайолча предприятеша кхоачашъяьяц планови заданеш, лоархIаьяц къахьегама овсарле айяр, изделеш хьаярга шоай дIадодар лохдар, продукце дикал лакхъяр санна долча хьокхамех. Шоай темпаш лохъяллийтай «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене, ацетона заводо, «Грозэнерго» РЭУ; ГЭЖБК, № 3 йолча маьхха заводо, кхычар. Тоъам болаш сихи хьадац халкъа эша товараш.

Городе йоккха программа чакхйоах капитальни гIишлош хьалъеш, хьалдаьдаьхад дукха цIеной, школаш, кинотеатр. Шолжах тилла тIий, троллейбусни линеш, кхыйола объекташ. ХIаьта а 30 гаргга йолча гIишлоний организацеша Iалашдаьдац планагIа доагIа балхаш делга.

ХIара шера дукхагIа доккх промышленни продовольственни товараш. Низ болаш латт промпредприятей гIонне долча боахамашна. ДIадоалача шера дукха болх баьб быта службa, коммунальни боахама, транспорта, бувзама болхлоша. Бакъда, укхаза а дIадаьхадац гарггарча ханаа дIадахииза дагдоапаш дола кхоачамбоацараш. Горсовета сессега ювца хьачуенна пхе шера план, аьлар дIахо докладчика, горплано отталь предприятешца, ведомствашца, управленешца цхьана. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета сессе халкъа боахама доакъош дегIадоаладара оттаьча заданешка хьежжа.

Гор. Грозне цхьайтталагIча пятилетка план тIаерзаль я КПСС XXVI съездо оттадаь кертгера декхар — халкъа боахам тешаме, тIа-тIа дегIаахара, Iилма-технически прогресс сихъяра, экономика дегIаахара интенсивни наькъа тIа яккхара, мехка производственни потенциалах дикагIа пайда эцара, ресурсай дерригa тайпай кхом бара, балха дикал тоаяра ларда тIа советски наьха хьал-торо дIахо айелга Iалашделга — кхоачашдара.

Плана проекта тIа оттадаь да городе промышленни производство 10 процент айе, къахьегама овсарле 4,3 процент лакх а еш. XI пятилетке 26,7 процент дукхагIа арахецаргда халкъа эша товараш. Цунна дийза халкъа эша товараш хьадара йолча комиссе гучалха еза предприятеш резерваш, изделеш дикагIа хулийтилга чIоагIагIа хьадеха деза.

Плана тIа лерхIача наьха чуIе цIенош хьадара йолча программо торо лургья 70 эзарнел совгIа городерча наьха вахара хьалаш тоаде. ДIахо дегIайоагIаргья коммунальни боахама, транспорта, бувзама службa, чIоагIлургья халкъа дешара, торговле, быта, уназцIено лораяра, культура материальни база.

Промышленностера капитальни вложенеш пхе шера 8,7 процент дукхагIа хургья. 50 миллион сомал дукхагIа хьожаду болх беш йолча предприятешта реконструкци яраи технически эргахараш. Из пятилеткечул 17 процент дукхагIа да. Ворхl миллион сом хьожаду гIишлош хьалъю организацеш дегIайоалаяра.

1982 шера йола экономически социальни дегIадахкара план пятилетка кертгера дакъа да. Дикка дукхагIа арахецаргья промышленни продукция, гIишлоний материалаш, халкъа эша товараш, дукхагIа дергда бытовой гIуллакхаш, лакхлургья товарооборот, хьалъергья социально-быта объекташ.

Пятилеткан шерех планаш оттаьй промышленни предприятей, гIишлоний транспортнии организацей болчоьнца йолча торонашка хьежжа. Уж кхоачашъяро дIадехаргда моттигерча Советий оргмассовни планови балха боарам айбар. халкъа боахама дерригача доакъой болх тоабар.

Гор. Грозне бюджета проект, — аьлар ше доклад еш А. Ф. Панкова, — отталь КПСС XXVI съезда решенеш ларда тIа, экономически социальни дегIадахкара планага хьежжа. хIаьта городской боахам, культурни учреждений сеть дIахо дегIайоалаяра лаьрхIа мероприятеш чакхъяхара эшача средстваш Iалашъю. Бюджет оттаьй доходаштеи расходаштеи 41737,2 эзар сома.

Города бюджета керттера доходаш хургья моттигерча Советий доал долча предприятейи организацейи пайдаш тIара хьателачох, жилищно-коммунальни боахама предприятеша, моттигерча промышленносто, торговлеи общественни кхачани предприятеша хьателачох. Оборота налога тIара города бюджете хьачулур 8 миллиони 839 эзари сом хургда.

Ахчан-хIамай лотерея йохкарех хьакхача деза 362,7 эзар сом, кхо процентни пачхьалкхен заем йохкарах — 1300 эзар сом.

1981 шера бюджетера дIадахийта лерхI 41 миллионни 737 эзари сом. Царех социально-культучрежденешта финансировани яра дIадохийтаргда 29 миллиони 322 эзари сом, просвещене учрежденешта финансировани яра — 14 миллиони 103 эзари сом, унахцIено лораяра — 15 миллиони 205 эзари сом. Города жилищно-коммунальни боахамгеи благоустройствагеи дIадохийт 10 миллиони 911 эзари сом.

Докладчика сессега чIоагIъе иштта хьачуелар 1980 шерара города бюджет кхоачашъярах йола отчет.

— Горсовета массазарча планово-бюджетни комиссе, белгалду аьлар, — У. А. Оздоева, — КПСС XXVI съездо дIадехкаращца, СССР, РСФСР, НГIАССР Лакхехьарча Советий сессей решенешца хьалхе а лелаеш города моттигерча Iаьдала органаша, предприятешa, организацеша де доагIар ду XI пятилетка хьалхарча шерара Грозне плани бюджети кхоачашъяра. Комиссе предложени ду пятилетке а 1982 шера а г. Грозный экономически социальни дегIайоалаяра горсовето хьачуенна сводни план чIоагIъе. Комисси иштта хьежай 1982 шера йолча города бюджетах йолча материалашка, 1980 шера йола г. Грозне бюджет кхоачашъярах йолча отчетага, хIаьта горсовето хьачуейначa суммашта уж чIоагIъе а ях.

Преницка къамаьлаш даьча депутаташа — Старопромысловски райисполкома председатела О. Н. Мирошниченкос, «Красный молот» заводa слесара П. П. Григорова, радиотехнически завода СНБ конструкторски бюро начальника Е. Х. Горчхановас, «Оргтехника» яхача объединене генеральни директора А. А. Мкртичава, КПСС Октябрьски райкома секретара Х. М. Боршикова, «Горжилстрой» треста ПМК-105 каменщика П. П. Черепнина, Грозненски йий доаккхача заводa йий доахача А. С. Деменовас, специальни республикански узела фельдъегера С. В. Пронина, Грозненски горсовета исполкома председатела В. М. Шамарадиа дийцар КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.) Пленума решенеш чакхъяхара тIехьа чIоагIа дегаш айденна а болаш городерча наха болх беш хиларах, хьалеха доагIар чIоагIа хьадехаш мах бир карагIдаьннача чуй, корта болаш бийцар XI пятилетка заданеш.

Дийнача дерригача дешахь лаьца халкъа депутатий Совето тIанийцар йоагIаш йола решенеш.

ХЬАЛХАШКА ЛАТТАЧА ДЕШАЙ ЛОАРХIАМ КХЕТА А БЕШ

«ЗНАНИЕ» ОБЩЕСТВА ПЛЕНУМЕРА

Укх деношка хилар «Знание» общества республикански организаце правлене V пленум. СССР 60 шу, Нохч-ГIалгIай автономи хьаль 60 шу, Нохч-ГIалгIайче ший лоIамагIа Россена юкъеяха 200 шу дизара даха ма доагIа накъадахара де эшарех лаьца доклад йир общества правлене председатела хьалхарча заместитела нов. З. К. Бийбулатова.

КПСС XXVI съезде доклад еш новкъоста Л. И. Брежнева аьлар: Iилми ше а хила деза «сатем боабеш», мичахьа тIехьадисад, хьалхашка ахара знаспа луш бола пай да малагIа ба хьахьокхаш. Из даьд ала йиш я историкаша-кавказоведаша. Цар лоацачча хана, вайна бIаргагуш техкар Нохч-ГIалгIай истори оршашта-нохчашта - гIалгIашта юкъе дукха а шераш хьалха деиз хиша гIулакхаш. Областной партийни организаце хадданза гIо а деш, дукха къахьийга, тайп-тайпара Iилмаи балхаш даь. Нохч-ГIалгIайче ший лоIамагIа Россена юкъеяхар дувцаш йола объективни концепци хьайиллар. XVI бIаьшере юкъенхьачча дIайолаенна 1781 шера хинна процесс хилланза ягIйоацаш а вайнаьха историна боккха лоархIам болаш а йолга хьахьокхар. Из концепци дукха а авторитетни апробаци а яь, тоъал дукха публикаци а йолаш, Iилмаш практикана юкъеяхай.

— ХIаьта а, — аьлар докладчико, — этта дац дукхача шерашка, бера хана дена чIоагIъенна дIаитта стереотипаш лоаццача хана дIаяха. Из къаьстта чоалхане да идеологически моастагIаша хьалсуасадеш дола къамашта юкъера гIулакхаш дувцача хана. Хьалхашка латтача дешай лоархIам кхета а беш, вайнах шоай лоIамагIа Россена юкъебахарах йола Iилман концепци таханарча дени практикаца юкъейоалара тIагIертта къахьегаш я «Знание» общества Нохч-ГIалгIай организаци.

Правлене ерригача Iилмани-методически советаша тоабаьб шоай болх. 1980 шера март бетта отта а яь, массайолча районашка дIалхьийтай «Нохч-ГIалгIайче ший лоIамагIа Россена юкъедахарах» лектора гIонна йола методически материал. Ишта исторически Iилмай кандидата Ш. Б. Ахмадова кийч а яь, нохчий меттала арайнная «XVIII бIаьшоренашка эрсийта - нохчашта - гIалгIашта юкъе хинна гIулакхаш» дувцаш йола методически текст.

Кхы а дукха материалаш я юбилейшта хетаь арахийца а арахеца хIанз кийчъеш а. Из бола къаьстта тоабелар 1981 шера октябрь бетта республикански партийни актив хинначул тIехьагIа. Нохч-ГIалгIайче ший лоIамагIа Россена юкъеяхарах а республика автономи хьадрах а лаьца укхаза къамаьл даьча КПСС обкома хьалхарча секретара А. В. Власова белгалдаьха дешаш теркаме а йица керда методически текст арахийцар.

Юбилейшта нийчлуча хана аьттув ба ленински къамий политика лерраргIа чанхъяхарах даьнна беркат къаьгга хьахьокхара, къахьегамхой советски патриотизм, социалистически интернационализм йолаш хьалкхебара. Цу дIаьнъе дукха болх баьб Общества организацеша. Юбилейни тематиках, къамашта юкъерча доттагIалах лаьца 1980—1981 шерашка 6707 лекци йийшай республике. Къаьстта теркам тIабохийташ ладувгI наха укх темах йолча лекцешка: «Нохч-ГIалгIайче ший лоIамагIа Россена юкъеяха — 200 шу», «XIX бIаьшерене нохч-гIалгIай культура дегIайоалавре Россе хьалха латтача цаьха хиния влияни», «Гребенской терски казакашеи вайнахеи вIашин леладаь доттагIала гIулакхаш», «Нохч-ГIалгIайче — СССР-е дахача халкъий барт тайначча дезале», дукха кхыдраш.

СССР а республика а цIейшта даха ма доагIа накъадахара дукха болх бу Ленински, Горшской, Малгобекски Шалински, Ачхой-Мартановски, Шелковской, Наурски районни организацеша. Юбилейни даташта накъабахарах еча кийчонах шерра лаьда а эцаш, болхлой, колхозхой, интеллигенце творчески а къахьегама а хьнвар айду. ДикагIйола опыт массанена а дIайоваьйт. «Пятилетка шин шера плавиаш НГIАССР 60 шу дузаш кховчашъергья» яхаш девиз а йолаш, шерра социалистически яхь йоаржаьй.

«Знание» общества республикански организацена карагIдаьннараш дувнаш, докладчико белгалдаьхар, лекционни пропаганда еча доля кхоачамбоацараш а. ХIара лектора декхар да, аьлар цо, шийн проблематика республике хIанз шерра беча идеологически балха керттерча дешашца айхха юзанлга. Цу гIуланкха лектор ше а хила веза фактически а методически а материал кIоаргга йовзаш, нах тешабеш, дIайхача дешашца тема хьаелла ховш.

Лекционни балха юкъеоза беза юкъерча школашка, ПТУ, техникумашка истори хьехаш бола нах. Кхы а тоаде беза вузашкарча. Iилма-тохкама институташкарча лекторски кадрай болх. ЦIендаь дIадаккха деза йиллача хане лекцеш чакх ца йоахаш ютилга. Лекцешка, беседашка ше ма дарра хьахьокха деза мохк экономически а культурно а дегIабар.

Пренешка къамаьлаш даьраша дийцар СССР а республика а йоккхийча юбилейшта накъадолхаш шоай къахьегама коллективашка беча кхетама балхах, лекционни пропаганда тематика кхы а эрга а янкха тове еаш хиларах.

ЧИГУ доцента, исторически Iилмай кандидата нов. С. Н. Джугурьяница аьлар.

— Вай лекционни пропаганда керттера декхар да къамашта юкъера интернационални доттагIал чIоагIделга. ЦIендаь дIадаккха деза къамашти юкъе юкъ еххаш мел дар. Советски Iаьдал эттача гIоне КПСС хиннай ленински къамий политика лерраргIа чанхйоахаш. Цох даьнна беркат республика вахарера ховдам бола масалаш а кхувлаш къахьегамхошта кIоаргга дIалоийта деза. Нохчийн гIалгIайн къамаш шоай лоIамагIа Россена юкъедахарах йола материалаш тоъам болаш арахийцаяле, из ала йиш яц республика автономи хьаяь 60 шу дизара хетальчарех. Нохчийн гIалгIайн къамий пачхьалкхе хьахилар дувцаш йола материалаш вIалашагIа а тоха арахеца еза. Цунга хьежаш ба лектораш идеологически балхахой.

Из дувцаш дар «Знание» яхача общества Старопромысловски районни организаце правлене председатела нов. Г. П. Коновалова даь къамаьл а. Коммунистически партеи Советски правительстваи лоархIаме йола решенеш, цар хьалхашка уттталу декхараш дувцаш, аьлар цо, тха районни организаце 1981 шера 1218 лекци йийшай, царех 350 лекци къамашта юкъерча доттагIалах лаьца яр. Юбилейшта накъадолхаш дукха болх беш а бе лерхIаш а ба районе. Клубашка, библиотекашка общественно-политически чтенеш хух. «Парте XXVI съезда решенеша хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашделга шоай керттера гIулакх лерхI сунженцаша, — аьлар пленуме къамаьл даьча КПСС Сунженски райнома шоллагIча секретара нов. Ф. С. Цуровас. Уж декхараш дIадовзийтара а кхоачашдара а оарцагIъяькхай оаха района ерригга идеологически актив. ХIаьта из низ тха кIезига а бац. Коммунистически парте идеяш дукхача наха юкъе дIайоаржаеш ва «Знание» общества 750 член. Дукха темаш а цар шоай лекцешка, докладашка, беседашка чулаьцараш. Духхьал 1981 шера социально-экономически, общественно-политически, халкъашта юкъерча доттагIала темаш а йолаш 6000 гаргга лекци йийшай аха районе. Царех 65 лекци хетаьяр НГIАССР хьаль 60 шуи Нохч-ГIалгIайче ший лоIамагIа Россена юкъеяха 200 шуи дизара. Парте идеяш наха дIайовзийтача белгал а баьнна, болх беш ба «Знание» общества лектораш Х. Албаков, А. Хашагульгов, В. Шубаев, К. Аристов, дукха кхыбараш.

Районерча коммунисташа, активо, «Знание» общества членаша бу берригга болх тIабердабаь ба къахьегамхошта, коммунистически кхетам баларе, вай социалистически Даймохк кхы а бIаьхера бара.

Сий долча юбилейшта толаме накъабахара дог айдена къахьег республикерча комсомольцаша, кагирхоша. ЦIенсийна отта а яь дукха мероприятеш чакхйоах ВЛКСМ обкомо. Церия юкъе белгалара моттиг дIалоац лекционни пропаганда. Таханарчо дийнахьа кагирхошта хьалхашка лекцеш еша 3200 лектор ва. Царна юкъе ба Iилмай кандидаташ, халкъа боахама специалисташ, партийни а комсомольски а балхахой, тIема а къахьегама а ветеранаш.

— Комсомольски организацешта «Знание» общество членашца цхьана эффективни а наха безам тIабахийта ладувгIаш а йола пропагандистски формаш кораьй. ХIаьта а юбилейни шера из бола эргабаьккха тоабе беза, — аьлар ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара нов. В. Н. Калугина. — Комсомола горкомий, райкомий лекторски группай методически советаша дукхагIа новкъостал де деза лектораш та. ДикагIйола опыт, вIамагIа а теха, массанена а дIайовзийта еза. Дукхдача районашка хIана а вIашагIъехкалц кагирхой халкъа университеташ, уж тIехьа ца доахаш вIашагIйоха еза.

Пленуме къамаьл даьча Староглаадковски станицерча Л. Н. Толстоя музея вIамагIйолча Iилман болхлочо нов. Н. М. Радченкос, исторе, филологе, социологе Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама института воккхагIволча болхлочо, исторически Iилмай кандидата С. Ц. Умарова, кхычар дийцар юбилейни шере шоай коллективашка дечох а де лерхIачох а.

Пленум чанхъьлар НГIАССР хьаль 60 шуи Нохч-ГIалгIайче ший лоIамагIа Россена юкъеяха 200 шуи дизара хетаяьча мероприятеш план тIа а эцаш.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЕШ

Шератара шерага дегIа а йоагIаш чав болаш хьайоагIа ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода дукхача къамех болча нахах латташ йола барт тайне коллектив.

КПСС XXVI съезда решенеш тIа белгалдаьккхад: «Лакхбе технически боараш, номенклатура шер а еш, дукхагIа арахеца механизированни, кулгашка лелаю гIишлон-монтажни инструменташи гIишлой-отделочни машинашп» аьнна. Уж дешаш тхона йола программа а хинна дIаэттад.

Завода коллективо дукха арахец уж тайпа гIишлон-монтажни инструменташ, гIишлон-отделочни машинаш. ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода коллективо арахецача машинех пайда ца эцаш вай мехкарча машинаш еча предприятеех е гIишлош еча организацеех цхьа а коллектив корайоагIаргьяц. Царца болх бе атта да, хIаьта кхоачашдеш дола сверлильни, точильни, шлифовальни, кровельни, кхыдола балхаш лакха дикал йолаш а хул.

Доазол арахьарча мехкашка а чIоагIа хоатташи дика дIаэраши я тха завода продукци. Из дIанхоач дунен тIарча 30 совгIа болча мехка.

Предприяте болхлоша хIанз укх сахьате арахец барг! тайпара йола продукци. Укх тIехьарча дазь шера нерда кхаь тайпара йола изделеш арахеца доладеннад тхо. Завода кхаь продукцена пачхьалкхен дикала Знак ешай.

КПСС XXVI съезда решенеш тIа белгалдаьккхад арахеца продукци дикагIа, дукхагIа хулийтийта, цун номенклатура шоръелга. Из декхар доккха а бехктокхаме а хилар дика кхетадеш я завода коллектив. Цунах из дика лоархIа а ю. Производства эффективность лакхъяла тIагIертта къовсам лоаттабеча во хадданза лакхъю къахьегама овсарле.

ДIаяхача итталгIча пятилетка шерашка къахьегама овсарле лакхъелар 42.7 процент. Планал совгIа тIа мел кхийтта продукци из лакхъяра чотагIа хьаь я. Заводерча хIара болхлочоа дIадаьрхIита иттлагIча пятилетке 4546 соми мухха дукхагIа продукци арахийцар 1975 шера арахецаш хинначул.

Къахьегама интенсификаци еча ишта лакха хьокхамаш даьхад керттерча даькъе технологически процессашта механизаци автоматизаци яра чотагIа. Масала, шестернешта эша заготовкаш хьаийра йола йиъ ялхшпендильни дукха операцеш чанхйоаха токарни автомат производствана юкъейоалайир. Ишта балха юкъейоалайир короусни сатналий полимерни покрытешта йола механизированни линия, механизаци йир мовхьаш тIадоттачеи тIегIа iодоахачеи халача балхашта, ишта кхыдараш.

Цул совгIа геттара кIезигъяьй зехьа йоаеш хинна балха ха, шай хаинахьа балха моттиг кийчъю, ремонтни службай квалификаци чIоагIа еш. лакхъяра чотагIа дитъаэза кIезигъенна зехьа йоаеш хинна балха ха, кIезигденнад болх а ца беш оборудовани латтилга, болхлой цамогаш хулаш. Цар прогулаш еш йолеш хинна ха а дикка кIезигъеннай.

Къахьегама овсарле лакхъяра даькъе предприятерча болхлоша лоаттабаьча къовсаме доккха даькъа лаьцад заводерча рационализатораша а. Цар укх шера кийч а яь производствана юкъейоалаьяьча 32 рационализаторски предложене пачхьалкхена баь пайда 700 эзар совгIа сом да. 675 совгIа болча болхлочо лакхъяьй шоай балха товзал. Смечни профессеш караерзаьй 487 болхлочо, хьалхарчуи дукхагIча моттигашка болх бе вашнав 65 саг, дIа-хьа буалаш болхлой хувпабалар кIезигденнад. Уж а кхы а мероприятеш чакхъяхарах хIара болхлочо юкъера лаьрхIача эшаш дола алапи а 180 сомага кхаьчад.

Заводе къахьегаш вола хIара болхло дешаш ва. Партийни экономически образоване системе дешаш ва 1100 саг, юкъерча школе, техникумашка, ВУЗ-шка дешаш ва 340 саг.

КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.) Пленума решенешц цига къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яь выводаши шоай балха тIа ларде а лувцаш, кхы доккхагIа дола декхараш хьалхашка а оттадаь, хьнар кхо ци деш къахьегаш ба тха заводa болхлой.

ЦхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шин шера план толаме кхоачашъяра. СССР 60 шу дузача, Нохч-ГIалгIай автономе 60 шу дузачея из ший лоIамагIа Россена юкъеяха 200 шу дузачея сийлахьча юбилейшта сийленца накъадахара хьадда йола мероприятеш белгальккхай заводa болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха. Цу лостамагIа доладаьд дукха балхаш. ЧIоагIа къовсам лоаттабу оаха металл, доагор, электроэнерги кхоара тIехьа а. ТIа мел кхеташ йола продукци дегIакхувла лерхI къахьегама овсарле лакхъяра чотагIа. 1980 шера хинначул укх шера къахьегама овсарле пхи процент лакхлургья. Ишттал лакхъе лерхI къахьегама овсарле пятилетка шоллагIча шера а. Цул совгIа завода коллективо социалистически декхарах тIаийдад шера планал лаьрхIачул совгIа къахьегама овсарле ах процент лакхъе.

ДIахо а къахьегама овсарле дегIакхувла лерхI тха коллективо шестернешта обработна еш йола лакха овсарле йола автоматаш производствана юкъекхувлара, механизированни хьисапе металл дIанийс а деш Iодсхаргдола гIулакх дерах, бухсоцаш хьахинначох мара алаш тергдоацаш йола заготовительни участоки бригадаши вIашагIйохкара чотагIа.

ТIа-тIа шоай производствени толамаш тоа а деш къахьегаш болча завода болхлоша шерра социалистически яхь йоаржаьй пятилетка хьалхарча шин шерей бIарччача пятилеткаи заданеш толаме кхоачашш тIелкхоачаш яра.

В. ГАГИЕВ,
ГI. АХРИЕВА цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода планово - экономически отдела хьаькам.

ШОАЙ ГАЬННА ХЬАЛХАРА ДАЙ БАЬХАЧА ЛАЬТТА КЕРДА ВАХАР ДИЛЛАР

1981 шера — цхьайтта Iаса. Ужжал хьайбаш да Таймыр яхача ахгIайрен тIа мускатни шерчий Iула тIакхийттар.

Iилманхоша оптимистически выводаш ю. Мамонтий хапа а долаш хиннача хьайбашта еш йола акклиматизаци толаме чакхйоалаш латт 2000-гIа шу тIакхоачаш азиатски материка къулбаседенгахьарча йисте юхаметтаоттаргба цу реликтови хьайбай популяци корта.

[illegible] йола эксперимент дIайолаьйр 1974 шера гураьхьа. Банкс яхача гIайрен тIара (Канада) Таймыре боалабаьб самолеташка итт мускатни уст. ТIаккха 1975 шера апрель бетта из никь бир кхы а тиъал хьайбо, уж бар Нунивак яхача гIайрен (США) «бахархой».

Уж шерч дIахеца херка моттиг яр Таймыра малхбузехьарча оагIорахьа балаш вIалла вах а боацаш йола Бикада оалаш долча додача хиша юххера район. Iилманхошта хетачох, укхазара, 74-чеи 75-чеи къулбаседен параллелашта юкъера, эвологически хьалаш эгтара дикагIча тайпара тарлуш да хьалха уж хьайбаш дийначча моттиге хиннарашца.

— Башха совгIа-эшашагIа доацаш итт-шийтта эзар шу хьалха, — дувц биологически Iилмай кандидата, эксперимента кулгалхочо Якушин Григоре, — дукха уж хьайбаш хиннад сибирски къулбаседен аренашка лелаш. Вайна хIанз а норайоагIа тундрерча даим гIор йоаллача моттигашка царех юхейиса хIамаш. ТIаккха дов доладеннад уж. ТIехьагIарча хана ца процесс сихъе гIо даьд нах а 1080 шера, масала, «Гудзон бей» яхача компане шиъад мускатни истерий 1681 никь.

Къулбаседехьарча массехк мехка Iилманхой хьалха гIийртаб шо шоай мехкашка цу хьайбашта акклиматизаци е, амма экспериментех хIама хиннадац. Ишта хилар, масала, Швецеи Исландеи.

Цу сахьате толам баьннабац советски Iилманхой а.

ХIанз 51 мускатни уст ба таймырски Iулаца.

Борис ИВАНОВ,
АПН корреспондент.
Таймыр яха ахгIайре.

Ленинград. ЦхьайтталагIча пятилетке мехка Европейски даькъа тIарча атомни электрически станцешка 24—25 миллион киловатт нерда мощностащ болх бе йолайолийтаргья. Царех дукхаеш нара йоагIа электроэнерги 750 киловольт напряжени йолча ЛЭП гIолла СССР цаI йолча энергосистемах дIакхетаргья.

Павлодаре, — Экибастузски территориально - производствени комплексеи Малхбузеи СибарегIеи хьалъеш латтача йоккхагIъярех йолча электростанцешкара электроэнерги Урале дIаахийтара пайда эцаш хургья кхы а лаккагIа напряжени — 1150 киловольт — йола электропередачай линеш. Эггара хьалхара цу тайпара лини Казахстане хьалъеш латт.

Лакха напряжени йолча постоянни тока электроэнерги дIателара Iилма-тохкама института лакхача напряжени техника лабораторе Iилманхоша «Энергосетьпроект» яхача институтаца цхьана толаме кхоачашъю тохкамий бIарчча комплекс. Уж тохкамаш тIадерзадаь да металл кIезигагIа дIадахийтара, ток дуккагIа дIаахийтар лакхдаре, 750 а 1150 а киловольт йола электропередачай линеш тешамегIа болх беш хилийтара.

СУРТА ТIА: института полигоне Экибастуз — Урал яхача 1150 киловольт напряжени йолча лине опытни пролета монтаж еча.

М. БЛОХИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

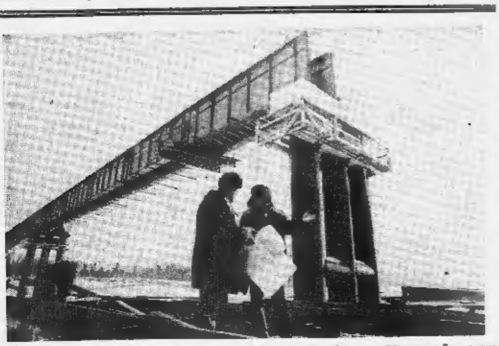

БУРЯТСКИ АССР. ВАМ-а лаьрхIа хадданза мовхьаш дIакхаьхьара дола тIий сихха тулламаш латт Витим яхача додача хина тIагIолла (сурта тIа). Из тIий туллаш я № 9 йолча «Мостострой» яхача треста № 97 йола отряд.

В. МАТВИЕВСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Цкъа цхьан Iилмахочо аьннад Белоруссех из «оптически республика» я аьна. Цу бегашта юкъе цхьадола дакъа бакъда.

БССР Iилмай Академе физика Институт — оптически тохкамий мехка лоархIамегIа ярех цхьа центр я. Геттара йоккхийча прибораш кара тIаьръюкъе йиллал мара йоацача зIамигача приборашка кхачталца — ишта я укхаза кийчъеча лазерий диапазон.

Йоккхий я цар торонаш. Лазерни зIаларо новкъостал ду тахан хIара атом а лоархIаш химически соединеней состав, материалий физически свойстваш къоастае тайп-тайпара информацеш гаьнга дIатела. Тахан республике Iилман гIулакхашка лелаьца Iеш шерра лелаю лазер практически гIулакхашка а. Прибораш еча цунах пайда эц микросхемашта монтаж яра. Низ бола технологически лазераш — хIамаш тедаш йола инструмент хиина Iац, из ишта деталаш тIехнахьара чIоагIбеш йола эффективни средство а я.

Тахан оптически генераторащ дика «терапевташ» хиина дIаэттаI, цхьадола лазараш долча унахошта дарба дара лорашта новкъостал а деш. Хирургашна а пайда эц царех.

Iилмахой дIахо а лазерна тамашийна свойстваех пайда эцара керда торонаш лохаш ба. Цун кхоане — бесаш дола телевидени, световой ЭВМ, энергетика — хьахул физикий лабораторешка.

Массехкеза чIоагIагIа хул сихха кхоачалуш йола автомобилий деталаш ЛГН-702 «Кардамон» яхача лазерни установкаца чIоагIъяьчул тIехьагIа.

СУРТА ТIА: «Кардамон» яхача лазерни установкаца ду стендови тохкамаш.

В. ВИТЧЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

Социалистически интеграци чакхйоахаш а

ПРОГРЕССИВНИ ТЕХНОЛОГИ ЮКЪЕ А КХУВЛАШ

Мехкдаьттах хьакъалагIа пайда эцара даькъера шерра программа кхоачашъю СЭВ членаш долча мехкаша. Из Iалашду эггара хьалха прогрессивни технологи юкъейоалларца. СССР химически мехкдаьттан машинашъяра министра заместитела Плейкин Алексея АПН корреспондентаца Бусыгин Борисаца хиина къамаьл.

— Карарча пятилетке Советски Союзо дукхагIа яха лерхI мехкдаьтта продукташ. Цо йиш кулийтаргья «Iаьржа дошув» доаккхилга сов эскам а ца доаккхаш, керттерча бийдалах дукхагIа маьхе продукташ яха.

Цхьан хана хьалхарча моттиге латтар производствени юкъьанцара, вешта аьлча кIоарг а ца деш, мехкдаьтта чакхдахар, мазут цикка дукхагIа а лоахаш. Йовхала станцей доагора юкъе цо лоаца дакъа ца соцаш дегIаух, хIаьта 30 процент гаргга а да. Технологи чоалхане къахьегам дукхагIа чулоацаши хиларах а мехкдаьтта ше даретIа хиларах а стимулировани яцар из кIоаргга чакхдахара.

ХIанз, мехкдаьтта хьадаккарга дIадодар лакхлуш лаьттача а хIанзарча ханарча техникои технологеи цунах хьайоала маьхе продукташ алсамьяха йиш кулийтача а хана, оалангара хувалу мехкдаьтта кIоаргга чакхдахара процесс. Эггара кердагIа йолча технологе кIийлеи тIа хьаю октанови число лакха дола бензин, дизельни доагор, ароматически углеводородаш хьаялар дикка лакхдеш йола установкаш. Оборудоване къаьст - къаьстта дола тайпаш хьаду СССР 20 совгIча предприяте.

— Хетаргахьа, кIезигагIа ха я оил а эшаргба из перестройка яра, нагахьа сайна цу гIулакхаца хьашт долаш дола ВIашш Экономически гIо дара Совета членаш долча мехкаш «мехкдаьтта» проблемица къоастаяра юкъе доагIе?

— Бокъонца бакъда. Духхьал цудухьа кулгаш яздаьд СЭВ гона чукъ мехкдаьтта чакхдаккхара шоллагIча процессашта йолча установкайи оборудоване производствана специализаци кооперированни яра хьакъехьарча дукхача оагIонашта юкъерча соглашенене. Цун доакъашхоша — НРБ, ВНР, ГДР, ПНР, СРР, СССР, ЧССР IалацдергдавIашш йоагIаш йола техника лоаттаелга. Цун гIонна мазутах кхы а эффективнегIа пайда ийбара чотах башха совгIа-эшашагIа доацаш 1,5-зза алсамдаккха йиш хургья мехкдаьтта чакхдахар кIоаргделга. Специалистий лоархIамех, из соглашени кхоачашъяр бахьан долаш 1990 шу тIаккхоачаш йиш хургья бензин, дизельни доагор, коачъяь газ, вешта аьлча вай бос бола мехкдаьтта продукташ оалаш мелдар 60 миллион тонн дукхагIа дакиха. Йовхала станцешка доагора хьисапе пайда ийберган мазутана меттел кIорий лоха калорий йолча тайпаех.

— Ма дарра дувцал яьча соглашенех.

— Цхьан оагIорахьара, лерхIаш да мехкдаьтта чакхдахара йолча технологически линей проекташ цхьана уттае, шоллагIча оагIорахьара, комплектни технологически установкай производствана вошал долча мехкашта юкъе шерра кооперации е. 1990 шу тIаккхаччалца йолча хана вIашш ерийолча поставкаша чулоацаргья башха совгIа эшашагIа йоацаш оборудоване 80 комплект.

Къоастадаь аьлча, карарча пятилетке ПНР, СРР, ЧССР, Советски Союза йоаххийтаргья феца шеллуш йола аппараташ, тайп-тайпара йола мехкдаьтта аппаратура, массехк лаьрххIа йола установка, цу даькъе водород доаккхараш а йолаш. ГДР-ера хIанзое а хьаухаш я экономически хьоккамаш лакха хиларагIа белгалъяьцна йола, дунен боврамел хIамма а эшагIа йоаца «Парекс» оалача тайпах йола установкаш. «Парекса» гIонца йовх доакъара белокаши хIамаш юла средстваш хьаеча эша цIеньяь парафинаш, хIаьта ишта лоха температураш дина ловш дола дизельни доагор. Мехкдаьтта чакхдаккхара шоллагIча процессашта йола оборудовани лоаттаергья СЭВ чудоагIача вошал долча мехкашта Советски Союзера.

Iилма - технически балхаш цхьана дара даькъе толамца цхьана гIулакхаш леладу, масала, Советски Союзерча мехкдаьтта машинашъяра ВНИИ а химически оборудоване НИИ а специалисташеи Чехословакерча Краловопольски завода специалисташеи. Цар тохкаш дола хIама — углеводородни бийдал аттIаеча пишкий агрегатий конструкцеш. ХIанзлехьа оттаьяй пишкех бола тешам лакхбеча болата лаьрхIа йола маркаш.

Мехкдаьттах хьакъалагIа пайда ийбара даькъера цхьана оттаяь программа кхоачашъяра юкъе дакъа лоац Лейпцигера — Гриммера химически машинашъяра комбинат (ГДР), химически машиностроене объединени (ПНР), ХЕПОС оала объединени (ЧССР) санцача эггара йоккхагIа йолча объединенеша.

Бокъонца аьлча, тха даькъе тахан деш мел латтар тIадерзадаь да 80-ча шерашкарча экономика керттерча лозунга: кийча продукци эггара дукхагIа яргIйолча тайпара пайда эца бийдала хIара тонных.

(АПН).

ЦхьайтталагIча пятилетка хьалхара шу толамс чаккдаккхара шоай вниз хьинари ца иходеш къахьегаш бола дика специалисташ бIаьш ба А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективе. Дуккхачар хIанзале цхоачашъяьй шера план, шоай социалистически декхараш.

Царех цаI ва цхьан хинна дукхача станокаш гIа цхьатарра болх беш вола лакхача квалификаце фрезеровщик Семикин Виталий. Итт шу да цо заводе болх бу. Массаза а цхьй сменин нормаш 20—30 процент тIехкхоачашъеш, общественни ваxаре хьинаре дакъа доацаш, эшачоа новкъостал деш хьавоагIа хьалха латта производственник. Бокхха болх бу цо шиЙ лоIамагIа йолча пожарни дружние цун доакъашхо це хиларах тарра. Пожарни щиташ тIа мел окрар Iалашдаьдий, эшшача метте огнетушителаш, болхлой терко тIаозаш йоазув тIадола таблячкаш хьалъэхкайий, гIаьле увза моттигаш белгалъяьхайий хьожаш рейдаш ю, пожарни бокъонаш телхверш бехктокхаме оз. Цул совгIа, из ва кхерамзлен техника общественни инспектор в.

— ХIара саг цхьй балха тIа кердадараш, балха хьалаш тоадара, къахьегам эргабаккхара наьнъаш лехаш хила веза, — яхаш дувц Витало. — цудухьа аз а лех уж сай балха тIа. Дукха маьхера рацпредложенеш юкъейоалаяьй шиЙ балха В. Семикина, хIаьта тIеххьара яр — 281 сома маьха пайда а луш — октябрь бетта. Къахьегама овсарле лакхъяраи балха хьалаш тIоадаран хьожаль яр из.

В. Семикина сурт хьалтеха доалл завода сийлен Улга тIа. Шин шера вIаштта «Социалистически яхье котваьннар» яха знакаш яьхай цо. Дукха я «Грознефтеоргсинтез» производственни объединенеи завода управленеи цунна енна Сийлен грамоташ.

СУРТА ТIА: А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода динагIвола фрезеровщик, рационализатор В. Семикин.

В. ШУМАРИНА сурт.

ДАЬРАШИ ХЬАХИННАРАШИ

ЦхьайттагIча пятилетка хьалхара шу дикача гIулакхашца чакхдоаккхаш боахи вай республикера мехкдаьттахой. Керда шу хьатIаккхача йисар дукха ха йоацаш Старогрозненски УБР-ерча мехкдаьтта доахараша буров теха лькккача Ханкала-1 скважина чура кIеж техар промышленни мехкдаьтто. Цунах доккха динахетар хилар буровая начальника Рожков Николайна, буров лестача бригада членашта Трутнов Михайла, Краюшкин Дмитрена, Дахкильгов Бахьаудина, Рязанова Ольгана, кхычарна.

Тахка а болх байта а «Октябрьнефть» НГДУ-на дIаеннай скважина. Тохкам баьча хьалхарча деноша хьахьоккхар унхазара мехкдаьтта цIенен дукхен хилар. Цо цIаькха а бакъду Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта доалла моттигаш шоай «ха яьккха» ца яьнналга, вай халкъа боахама камаьрша гIулакх дулургдолаш я яьхача Iилмахошта, инженерашта, лаьттам чекаш техкарашта, мехкдаьтта лехарашта хийттараш.

Цхьабакъда, атта бац доккхача мехкдаьттага бода никъ, дукха къахьега деза мехкдаьтта лехарий углеводородия бийдал йоалла моттиг михачахь я хара. Из болх беш я Ленина орден лелаеча «Грознефть» яхача производственни объединене тематически экспедице коллектив. Кхо шу хьалхагIа из организаци вIашагIъеллар, объединене геолого-поисковни контора ларда тIа. Укх тIеххьарча хана тIа-тIа дукхагIа хиннад цун толамаш, хIаьта из бахьан долаш коммунистически къахьегама коллектив яха сийлахьа цIи елар экспедицена керда шу хьатIакховчаш. Объединена из шоллагIа я сийлахьа цIи лелае бокъо ена продприяти.

Даькэ толамаш — ерригача коллективо, новкъостий Знайченко, Афанасьев, Ериолаев, Богатырев, дукхе кхыбараш санна болча цун хьалхалаттарашен новаторашен цхьатарра, тIабийрзза баьча балхах хьахиннар. Коллектив чIоагIа я: балха тIара хуццалац кадраш. Пенсе тIа бахен Советски Эскаре гIулакх де бахен ха хьатIакхаьчача мера предприятера дIаболхац болхлой. Коллектив ништа чIоагIа хилара гIо ду кхетаме вIаштIехьбаьккхача накаца беча балхо, моральни материальнин стимулаш айхха цхьана таръяро, «ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта!», «Пятилетка шин шера план — Сийлахь-доккхача Октябра 65 шу дуваш», «Экономика кхом беш хила еза» яхаш девизаш а йолаш лелаю социалистически яхь вIаштIехьъяккхара боарам лакха хиларо.

Доккхийча балхашца дIайолайир тематически экспедице цхьайтталагIа пятилетка. Уж — «Грознефтон» Къулбаседа Кавказа смежни районашен балхаш деча территоре тIа геологически материалий Iилма-технически анализ яр. Уж — геолого-тохкама балхий эффективность лакхъергйолаш, мехкдаьттен гази лахара эффективнегIен нийсагIен йола варианташ хержаргIолаш йоккхача территоре геологически лоаттам Iомабар. Цу балхех да углеводородни бийдала теплофизицк яра, лаьтташка хий дехкаре, юрта боахама эшача кхыча гIулакхашта хиш лохача метте вежарашка йолча объединенешта — «Дагнефтан» «Дагводстройнен» новкъостал дара.

Экспедице къахьегамхоша шоашкара доагIа дакъе лоац СССР-и Нохч-ГIалгIайчени автономи хьаль 60 шун Нохч-ГIалгIайче шиЙ лоIамагIа Россена юкъеяха 200 шун дезара сийна баьржача деррига халкъа боламе. Алхха укх тIеххьарча хана оттадаьд республика дукхача районийн вай лоалохой — вежарий перспективни площадийн структурни карташ. Лаьтта кIал йоахна хIамаш лахара деча «балхий аьттуа баккхара тIаерзаль рекомендацеш еннай, мехкдаьттагазови тIоаний бе боагIача тайпара мах баьб.

— Цхьабакъда, цунца чакхдоалаш дац экспедице гIулакхаш, — яхаш дувц экспедице керттерча геофизика Г. С. Аладжанца. — Цо шийна чулоац мехкдаьтта доахараша аьттув болашагIа бола никъ хьабеллар дукхьа поролаш нийсагIв тохилга, цар ха меллай, уж сенах латт ховлга. Тохкамаш къаьстта нийса дар дукхьа коллективо айхха бувзамаш а леладу, беркате цхьана нъа а хьет Московски паччахьалкхен университет, «СевКавНИПИнефть», институт, академика Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта институт санна йолча Iилма-тохкама организацешца.

ЧIоагIа уйла тIайохнийт геологотохкама балхий методика хийчъяра. Белгтала аьлча, дог доахийла йолаш я «Червленная-10» яхача сейсмически тохкамаш цхьана тардара комплексни метод. Цун маIан — керда скважинаш яхара, лаьттам юкъара сейсмически хьал теркалдара бокхагIбола тешам.

— ХIаьта керттердар, — белгалдоаккх нов. Аладжанца. — «Аккхача циска» элементаш юкъера дIакха йиш хулийтача доазонга тхо кхоачаш хилар. «Акха циск» оал укхаза доагIаш дола тохкамаш далалехьа скважина яккха бурувтохарах. Цунах ца эшаш дола дукхха хIамаш хулар каст-каста: скважина гоамъялар, тайп-тайпара чоалхане новкъарленаш, хIаьта укхаза доацача гIулакха йоаль хан Iалаьмате дукха рузкъен.

Цу тайпара, тематически экспедице хийчъяьча кердача методо кIезига йоаца гIойленаш яла мегаш яр. Цхьабакъда, халахсте а, из исполнителаша дIатIа ца оацаш лоаттаю кхо шу совгIа ха я.

Дукха аттагIа да аьнна хеталу, керда метод цхьан скважине а ца тохкаш, массехн, цу тIа а тайп-тайпарча геологически хьалашна бурувтеха йоахача, скважине тахна а техна, цул тIехьагIа керда-ча метода бухсоцаш бола мах бе. Из даьза даргдоацаш да Кавказа малхбоалехьара оагIув, цу дакъе Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта доалла моттигашь, тайп-тайпара низ бола чингаш каст-каста лаьтта кIал етташ хулача сейсмически зоне а. Керда метод тахнарон дIахо тохкамаш дерон нийсагIа хьахьоахаргдар, мехкдаьттен гази йоаллача моттигашка малагIа хуцамаш хул а хила тарлу а бурув тохачен скважинашта эксплуатаци ечен хама царца дувзаденна утташ дола чоалхане хьалаш ца нийсдалийтар а.

Цхьабакъда, «Грознефтегеофизика» яхача треста специалисташа нийса йоаца поаиди лаьцай, из лоадам боана метод в а, чоалхамегIа йола методаш юкъе кхахьа а еза аьнна хеташ.

Цхьабакъда, лоадам боацаш я аьнне алалехьа из дика Iомае, тахна, ше еза. Цу метода сел дукха материальни затраташ е ца езаш хилерах дукхагIа а. КIал лард а йоацаш ви аларех доваш дац гIулакх, гIулакха пайдана хургдолча оагIорахьа къоастаде деза дош. ХIаьта а, из дош къоастадара дукха сиха бац «Грознефтегеофизика» трестера бараш, цу хьакъехьа лакхехьа латтача организацеша енна указанеш хинна йолламе а. Де йиш йолаш мел дола хIама де деза, хьадеича из дош меттахьа даккхара а карарча пятилетка республике мехкдаьттен гази дукхагIа даккхара декхар кхоачашдергдолча оагIорахьа из къоастадара а.

«Даим дагахьаба деза, бокъонца гучаьхача газа, мехкдаьтта, конденсата запасаша хьахьокх, Iалама вайна бохам баь ца хилар» яха КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Леонид Ильич Брежнева КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.) Пленуме аьнна дешаш. Мехка чухь йолаш йолча ресурсаша йиш хулийт кхоаненга бIубенна хьежа.

Лакхе дийца, вIашн къувсаш долча дешаца гIулакх долаш болча новкъосташа е йоагIаш йола выводаш ергья аьнна хеталу.

К. АЛЕКСАНДРОВ.

Социалистически

мехкашкара хоамаш

ДЕГIАНОАГIАШ ЛАТТ АТОМИН ЭНЕРГЕТИКА

ЧССР эггара хьалхара Ясловск-Богунидара атомни электростанци эксплуатаце дIаеннай 1978 шера декабрь бетта. ШоллагIча шера цо елар пхи миллиард гIерта киловатт-сахьат электроэнерги, хIаьта укх шера республика энергосето лургья пхи миллиард киловатт-сахьат энерги. Атомни энергетика — Чехословаке хьацъа боахами керда дакъа — хьаьй Советски Союза новкъосталца. ХIанз хьалъеш я Ясловск-Богуницерча АЭС-е шоллагIа энергоблок. Дуковинеца хьалъеш латт атомни электростанци, хийчо еш латт Моховице йиъ реактор йола атомни станци хьалъяра. Цу массайолчаI станцешна оттиергья ВВЭР-400 яха реакторш.

Дукха ха йоацаш Прага кулгаш яздаьд ЧССР-е «Темелин» яха атомни электростанци хьалъеш цхьана гIуллакхаш леладарах йолча советско-чехословацки соглашенеча. Из станци хьалъярца дIайолалу ВВЭР-1000 хьисапе реактораш йола чехословацки атомни энергетика дегIалра керда качественни этап.

1990 шерале ЧССР атомни электростанцеша хьаергья мехка хьеча ерригача электроэнергех тигаь итт процент, хIаьта 2000 шерале — ахаел дукхагIа.

●

МАССА КУБИНЕЦ ВА КУБЕ

9706 эзар совгIа саг — цу тайпара да дукха ха йоацаш Кубе бахача нах яьча переписах юххьанца хьахиннараш. Республике гражданий 69 процент, вешта аьлча 6696 эзар совгIа, городашка бех, царех 20 процент — столице. юхебисараш — юрта районашка.

Кубински кхалнаьха, переписага диллача, моарош харжара тоенаш шеръеннай: 4796 эзар кхалсага кхоач тахан 4909 эзари 586-в маIа саг.

ТIеххьара, 1970 шера, хинна перепись чакхъяьннача хана деза ПаргIатон гIайрен тIа баха нах цхьа миллион дукхагIа хиннаб. Цуьца цхьана белгалдоакх, берашь делга лохлуш латташ хилар. ТIеххьарча 11 шера хIара шера 1,2 процент мара тIакхийтта бец баха нах (1970 шера — 2,3 процент). Цудухьа яхайтта шу даьнна нах кIезигагIа ба тахан 1970 шера хинначул. Мехка баха нах «боккхагIа» хулаш латт. ДукхагIа бебеш боагIа 60 шерал тIехбаьннараш, нийта да социальни Iалашон, унахIено лорааре система тоаяра, къахьегамхой хьалхоро лакхьяра тIадеразаль гIуллакхаш чакхдахарех хьахилар.

Нах кхотабенна бах Кубе хIара квадратни километра тIа нах 84 саг. Дукха нах уж Кагирхой гIайрен тIа баха. цига 1970 шера дена 13 сагагара 24 сагага кхоачаш дукхагIа хиннаб квадратни километра тIа баха цах.

Хетаж да, 1984 шерале Кубе вахаш хургва итт миллион саг, хIаьта керда бIаьшере йолалуш республике баха нах шийтта миллион сага гаргахкхоачарgба аьнна.

Гавана.

А. ЛЕСКИН,
АПН соб. корр.

●

МЕТРО ЛИНЕШ — 26 КИЛОМЕТР

Карара шу чакхдоаллаш будапештски метростроителаша эксплуатаце дIалургда 2,3 километр дIоахал дола «Къулбаседе — Къулбехье» яхача линере метро керда дакъа. Из йисте дальча венгерски столица лаьттанна гIалахара магистралий деррига дIоахал 25 километр хургда.

ХIанз Европе эггара къонагIарех цаI — цуа 83 шу да — Будапештски метрополитен кхаь линех латт, карарча пятилетке хьалъе йолаергья йиъалагIа лини. Плана ма яххара, карара бIаьшере чакхйоаллаш будапештски метро дIоахал шоаткъа километрал совгIа хургда.

●

МИХА ДАХЧАХ ДАЬ КАЬХАТ

ХьалхагIа миха дахча кахат де пайдана яц аьнна хетар. Дрезденерча Технически университета болхлой группо Хайденаурча целлюлозно-каьхата комбината специалисташца цхьана из ништа доаплга дIахайтар. Цар кийчбир дукхьал михах нефтони массех тайпара типографски каьхата дара технологи. Арахецача продукце дикал корсама дахчах яьчун санна я.

Кердача технологе массехи совле я. Михай дахча кийчъеш энерги кIезигагIа йоаю, цул совгIа, хIара шера 12 эзар кубометр еза корсама дахча кхоаьт. Керттера дар да цхьаькха а мих сиха йоаккха хул, кхоатта цу дальча из мегаш хул промышленни гIуллакхашта, хIаьта корсам-дехнъа шу дадлалца пайдана яц.

(АПН).

КАЛЕЙДОСКОП

ЭГГАРА ЛАККХАГIА...

«Скидмор. Оуингз энд Мерил» яха американски архитектурни фирмо кийчъяю дунеи тIа эггара лакхагIа хургволча здане проект. «Чикаго трибюн» яхача газето хоам ма барра, из хьалъергйолаш я Чикаго. 169-эза вIаштIаръяь эггара лакхагIа йола из здани 700 метр лакха хургъя. ЦIи хезача Эмпайр стейт билдингал дукха лакхагIа хургья из.

1,25 миллиард доллар дIагIоргда из хьалъеш. ХIанз а къоастадьдац цу Iалаьмате йоккхача гIишлон проекта ехча дIехецаргдир малав.

СИБАТ ХУВЦ КРАЯ

МНР Алтая лоамашка. Бихк яха хий нухдувлача моттиге, шерашера хул Iа доаккхаш 120 эзар гарга хьайба. Хьалха шера юкъе ха во эттача хана йол шин эзар километр гаьнарча Шамарера кхахье езаш хулар. ХIанз из хIама дагIезац. Шин сомоно кооператив яьй доакъар кийчдара. Хии атагIе харка а херна, цунах из шIи йолчо шягерча лоаман дукъа сийна Тахийв аьнна цIи тиллай, хIаьта Бихк яхача долача хигара Iо кавал диллад кхашка хий дехка. Хий тIадода хIана 385 гектар йолча доакъар доаккхача моттигашта. АтагIе оахаш я хIанзза ПТУ йистеньккха кагий нах тIа а бегIаш йола тракторш. Хала дар царна юхханца практика цахилар бахьан долаш. Ахма хьалхаоча толамаша тиъамаш делар къонача механизаторашта. Хьалхарча шерре а 108 процент кхоачашйир цар доакъар кийчдара план, ялат.— 101 Дахача шера юртбоахема техникум яьнкха вола кооперативна председатель Д. Пурэв лерхIаш вы тукхаш хьу йогIа е, паргаш лелае а.

(АПН).

ЧССР. Станкостроене йоккха центр хулаш латт советски специалистий новкъосталца «ТОС-Гостиварж» яхача пражски объединенех. Чехословаке образцови ярех хинна дIаотта езаш я на шлифовальни станокаш арахецаш йола предприяти. Объединене цехашка оттаеш латт цифровой программин управлени йола советски станокаш. Ерригача производственни операцешта тIахьожам лоаттабергба электронно-вычислительни [illegible]

«ТОС-Гостиварж» оалагара реконструкци яро торо хулийтаргья карара пятилетка чакхйоаллаш арахецa продукци шоазза алазза дукхагIа хилийта. Станокий йоккхий партеш ух СССР-е а СЭВ членаш долча кхыча мехкашка а.

СУРТА ТIА: предприяте цехе.

ЧТК — ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ХЬАЬКЪАЛЕН МАШАРЕН ОАЗ

Массанена дика хоеш да, дукхьал шиЙ перспективех бIубенна йолча социализма мел лeладер шин системана юкъе машаре яхь лелае езаш делае торо йолаши хиларах хьадоагIаш долга, капиталистически строй социалистически системаца исторически къовсам лоаттабара эггара «чIоагIагIа тешам болра» аргумент санна хаддаза низ юкъе болла гIерташ йолча хана. Дукхьал вай сийлахь йоккхача социалистически державе кийч а яь, дунен халкъашта юкъе шерра могаеш, дунен политикана хIанз хьинаре воздействи еш я 80 шерашта йола Машара Программа. Цун эффективность шеко йоацаш я. Дагадохийтаргда вай, масала, Европе уйла ца еш оттаь «ограниченни тIема» доктрина дIанхайкаль йола керттера империалистически держава США, дунен халкъашта юкъерча общественноста яхар даиза ца а йоалаш. Женеве переговораш еча Iоха езача кхьчар, Советски Союзаца цхьана Европерча ядерни герзашта доазув оттадарен уж кIезигдарен дош [illegible].

СССР машар безара политика пайда боалаш йолга кердача тайпара къаьгга хьахьокхаш дола хIама хинна дIаэттад Эн-би-си яхача американски телекомпанена Л. И. Брежнева денна жоп дерригача дунен тIа шерра дIахеза хилар. Белгалдоах, цо цIаькха а хьахьекхар Советски Союз кхохкама ала юхатоха, ядерни тIема кхерам дIабаккха лерхIаш хилар, яхаш.

Дунен халкъашта юкъера хьел, ладу чехословацки «Руде право», белгала да политически шин линена: Советски Союз, социалистически мехкаш, кхыйола пачхьалкхенаш тIехьа йолча кхохкам дIаьдбара лиенен вIашагIкхийттача, Штаташа, НАТО гIолларча цхьаболча цар союзникаша, Китайс лелаеча кхохкам дIаьдбара дукхьаларча линенен юкъе латтача къовсамца. Цу хьалашка Москвера дIанхайкаьнна корта болаш йола хьаькъален машарен оаз — Л. И. Брежнева жоп.

Президента Л. И. Брежнева, белгалдаьккхад английски «Таймса», уйла ца еш герзаш Iоадаре политика ца лелаяра тIахьехаш къамаьл даьд, аьнна. Цо белгалдаьккхад, Европерча ядерни герзашта доазув оттадарен уж кIезигдарен хьакъехьара переговораш еш прогрессага кхачарен стратегически герзашта доазув оттадарен уж кIезигдаран хьакъехьара переговораш юхадIайолаяри лоархIаме хIама долга. Советски Союз кийча я уж переговораш юхадIайолае. ГIулакх Вашингтон бахьан долаш сеца латт.

Вай мехко дика лоархI моллагIча кхыча мехко — боккха е зIамига из бале а — деш мел дар, нагахьа санна политически климат тоаяра, тIема низаш вIашдухьала лоатталара боарам лохбара тIадерзадаь уж гIуллакхаш дале. Шеко йоацаш да США е моллагIча кхыча пачхьалкхено леладу цу тайпара гIуллакхаш вайнага кхетадеш, хьаллоацаш хургхилар. Цхьание а дог цIева долиш хьакховдадаь кулг хьа ца лоацаш дутаргдац.

КАМПУЧИ: ЛОАРХIАМЕ СОБЫТИ

ДIадахача кIирагIа Пномпене хиннай халкъа Кампуче эггара дукхагIа нах чубоагIаш йолча организаце — Кампуче къам кIалхардаккхара ЦаI йолча фронта III съезд (ЕФНСК). Цо дийцад керда вахар хьалдара, лоалахарча Таиланде чубенача моастагIаша лeладеча зуламеча гIуллакхашта дукхаларча къовсама аргIанара декхараш. Из къовсам тахан, цIий Iоухийташ хинна полпотовски режим йохаь кхо шу даьнначул тIехьагIа а, актуальни болаш бe. Полпотовцаш Пномпене юбабахкарга хIана а догдоахаш ба Пол Пота — Иенг Сари палачий хийка кхоабаш хиннача Пекинё хинна ца Iеш. США хьинаре гIо деш я экс-принца Нородом Сианукн шоаш кхаьбача Сон Санней реакциони группировкашта. Вашингтон санна Пекин а гIерт цу тайп-тайпарча йовсарех «ЦаI йола фронт» оалаш яр вIашагIйолла, кийч а яь цунна гIерз бe долла, шоаш яхар деш хургйола «коалиционни правительство» вIашагIйолла.

Кампуче къам кIалхардаккхара ЦаI йола фронт хьахиннай 1978 шера 2 декабре, цун программа наха дIайовзийтача хана. Цун байракха кIал эттаб болхлой, ахархой, революционни уйла йола салтий. Фронта программа тIахьехар Пол Потен Иенг Сарен хийка йохаяр дукхьа, социализма наькъагIа гIоргйола, машарен доттагIлени арахьара политика лелаергйола Халкъа Кампучи хьаяр дукхьа деррига кампучийски халкъ цхьоагIо йолаш хила деза яхаш.

Кхо шу дизад Пенино оттабьраш мехкара лелхбаьча хана дениз. ХIанзарча съезде дувцар вежарашка долча социалистически мехкаша гIо дар бахьан долаш дикка доккхача дакъе халкъа бoахам юхаметтаоттабеча карагIдаьнача толамех да. Дунен халкъашта юкъерча арене Кампуче Халкъа Республиканна изоляци е гIерташ хиннабале а из итташ йолча пачхьалкхенаша, дунен халкъашта юкъерча дукхача организацеша могаль хьаллаьцай. Халкъа карагIдаьннар Къаман собране эггара къалхарча сессе тIанийцача республика — конституце дIачIоагIдаьд. Исторически лоархIам бола событи хинна дIаэттай хьалдача общественно-политически хьалашка хьежна тIехьа-тIехьагIа еш социализма лардаш хьелла гаргарча хана де лерхIар белгалдаь йола Кампуче Халкъа Революционни парте съезд.

Кепатеха араьнккхача ЕФНСК III съезда деклараце тIа белгалдаьккхад хIанзарча дунен халкъашта юкъерча чоалханеча хьале кампучийски халкъа лоархIамегIа дарех декхар мохи шиЙ лоIаме хилар лорадар дукхьа цхьоагIон кхотаденна хилари чIоагIдар долга. Съездо къаьстта белгалбаьккхаб социалистически содружества мехкашкарча солидарностен цхьана гIуллакхаш лeладарен вежарашка долча бувзамий лоархIам.

Съезда решенегIа хIанз цу дукхха нах чубоагIаш йолча организацех оал къам хьадарен Кампучи лорайарен ЦаI йола фронт. Форума итоташа техкал ду мехка хулаш латта революционни хувцамаш юхатоха йиш йоацаш хилара.

ЦХЬОАГIО — [illegible] АГРЕССИНА ДУХЬАЛА

Йоккхий экономически регионални союзаш еш хьотаюш хилар — Африка мехкашна империалистически державайи ЮАР-ен неоколониалистски экспанси дегIайоагIаш хилара луш дола жоп. Из тенденци бакъйир укх деношка Лусаке хиннача Малхбоален Къулбехьен Африка мехкий пачхьалкхенаштен правительстваштен керте лаьтарий конференце а Либревиле хиннача Централыни Африка таможенни экономически союза (ЮДЕАК) членаш йолча пачхьалкхенашта керте латтарий 17-ча сессе а. Цу шинна а вIашагIкхетара лейтмотив хиннай малхбузехьарча державаша ЮАР-аца барта а йолаш африкански континента тIа лелаю экономически экспанси чIоагIа харцахье лархIар а, хIаьта ништа дунен тIа кердача тайпара нийсхоа наькъаца экономически гIуллакхаш вIаштIехьдоахилга хьадехар а.

Цу тайпара позици нийса хилар шено йоацаш да. Африкански мехкий боахамера хала хьал — из а дийцад совацане континента тIарча рузкъана къноагIча тайпара эксплуатаци елга моллагIча наькъаца а дIахо дахьа гIерташ хиларах хьадоагIаш да. Иштта, США-с Африка чотагIа кхоачам бу шоашта, масала, платинах 82 процент, марганцах — 87 процент, дошех — 67 процент. ЕЭС пачхьалкхенаца шоашта эшача цIастех 45 процент совгIа дар, кхечан продуктех 25 процент цигара дIахухьаш я.

Африкага юха фу кхоач цунна меттел? Цу хаттаре доагIа жоп алхха цхьан тайпара да: лоалал, тIехьбиса хилар, кошал, йирча перспективаш, цхьатарра бокъонаш йоацаш Малхбузенца экономически «цхьана гIуллакхаш леладар» бахьан долаш Африка валови къаман продукт дунен валови къаман продуктах алхха 2,7 процент мара яц, хIаьта цун доход дунен тIа эггара лохагIа а я.

Замбе президента К. Каунда белгалдаьккха ма хиллара, Малхбоалерчен Къулбехьарчен Африкана преференциальни торгови зона вIашагIйоллера хьакъехьарча договора кIал Лусаке кулгаш яздаьраша керда дунен халкъашта юкъера экономически структура оттаяра, суверенни африкански пачхьалкхенаш йоаха монополешта аттагIа хулийташ дола колониальни экономически масаш дIадахара оагIорахьа лоархIаме гIа баьккхаб. Шоай аргIагIа Либревиле гулбенна хиннараш а цу тайпарча гIуллакхашта лаьрхIа Централыни Африке «Йоккха экономически сообщество» вIашагIйоллара тIехьа къамаьлаш деш хиннаб.

Терхам шийна тIеозаш хIама да шинна а вIашагIкхетаре хьалха колонеш хиннарцара экономически отношенеш къоастае ца тугаш хиларах малхбузен державашта бехк беш хинна хилар. Къона пачхьалкхенаш карайоалае гIерташ хиларо хьахьокх монополистически гIозарий, эггара хьалха американски тIема-промышленни комплекса бIеха уйлаш хьашташи Вашингтоне эхь ца хетаw лерхI Африка бIарча регионаш «США вахара лоархIаме долча хьаштий зонаш», хIаьта африкански халкъаш шоай Iалама рузкъашта шоашта ловчча тайпара доал де гIерташ хилар «ВIашагIкхийттача Штатий къаман кхерамзлена чугIертам хилар» санна.

Цу тайпарча, хьале шоай хьашташ лорадара эффективнегIа йола средство санна лоархI Африка пачхьалкхенаша Малхбузен гегемонистски гIуллакхашта духьала лоатталургйола, яха могаш хургйола экономически союзаш вIашагIйохкара никъ.

А. РАЧКОВ,
С. ФРОЛКИН,
В. КОРОЧАНЦЕВ.

ДОТТАГIАЛЦА, БАРТ—ЦХЬОАГIОНЦА БА ВАЙ НИЗ

СИЙРДАЧА КХОАНЕНГА БОДАЧА НАЬКЪАГIА

Дуккхача къамех бола нах бахаш йола вай республика кийчлуш я доккхача цIейна — НГIАССР хьаь 60 шун кехчийи гIалгIайи шоай лоIамагIа Россена юкъебаха 200 шун дезара цакъалха. Из кийчо еч хана чIоагIа лоархIаме да вайнаьха вахарах дола исторически бакъдар массанена а дIадовзийтилга. ХIаьта нохчийн гIалгIайн къамий никъ бIаьха а дувцилга доацаш хала а хиннаб Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци яллалца.

Дукха хиннаб вай мехка къахьегача наькха фоартан тIа багIараш: моллаш, шоай къаман а эрсий а бIаьхий нах, сутаръяьнна дегIайоагIа буржуази, доазол дехьара тайп-тайпара концессионераш, шие яхар чакхдакка гIерта шовинизми вовх оагIорахьа хьалсувсаеш йола национализми. Из деррига а лайнад нохчашеи гIалгIашеи.

Чоалхане хинна уж исторически процессаш станице бахача наха, эггара хьалха кагирхошта, йовзийташ ба пропагандисташ, агитатораш, политинформатораш, хьехархой, культура цIен болхлой.

Кхуеш боагIарашта коммунистически кхетам балара къаьстта дукха болх беш я юкъерча школа педколлектив. Дешархошта дIадахача вахарах фу хов хьана анкета оттадир школе. Укх тайпара дар цу тIара цхьадола хаттараш: «Миштта хинна хургьяр, шоана хетаргахьа, вайнаьха кхел 1782 шера уж Россена юкъебаха бецаре?». «Эрсий культура, Iилма, искусство юкъедарах хинна хувцамаш цхьа дезал хьа а нийсе хьахьокха». «Вовзий хьона хьай къаман революционни никъ».

Ништа школе конкурсни сочиненеш язъю. Цар темаш я: «60 шера миштта хувцаенай са юрт». «Вай республике бахача наькха барт-цхьоагIо», «Аз — Даймехка Даймехно — соня», «Вай вокхагIвола воша — эрсий халкъ».

ХIара классеи кулгалхочо а бу оттаьча планагIа интернациональни болх.

Библиотекашка, культура ЦIагIа читательски конференцеш, лекцеш, беседаш ергьа, бовзача нахаца, тIеме а къахьегама а ветеранашца вIашагIкхетараш хургда. Масала, тха станице вах Ленина орден лелаеш вола 11 саг, Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеш 9 саг. Кхыйола орденаши медалаши лелаеш бола нах дукха ба тхан цига. Цар портреташ тIадолаш стендаш дергда. сийдолча наькха вахара никъ кагирхошта дIабовзийтаргба.

Парте 30—40 шу даьккхача коммунистех, халкъа депутатех бола дувцарий цикл парткомо чIоагIъяьй. Уж ба парте ветеранаш И. В. Дубинцев, И. Ф. Матюха, И. А. Ковалев, Г. С. Алексеев, И. Г. Ерохин, М. И. Стрельников, М. И. Яценко, дукхха а кхыбараш.

Нестеровски станице яхаш а болх беш в я РСФСР Лакхехьарча Совета депутат Амриева Раиса. 21 шу даьннача цу къонача кхалсага, доярка нийтта доккха сий даьд цо беркате къахьегар бахьан долаш. Цу тайпара хьинаре къахьегаш бола нах кIезига бац тха станице депутаташ В. В. Ярецкая, С. С. Чаянев, Г. П. Макаров, кхыбараш. Цар балхах лаьца дувцаргда юбилейни шера.

Дукха ба сийлахь-доккхача эрсий къаман гIоаца беррига мехка а бовзаш дIаэтта нах: художник, академик П. Захаров, Наполеона духьала хиннача тIем тIа дакъа лоацаш хинна инарал А. Чеченский, дукхха а кхыбараш. Царех лаьца дувцаргда кагирхошта, станице бахача наха.

Патриотически а интернациональни а болх бе хоаш бола активисташ кIезига бац тха станице. Цhи йоаккхаргья вай царех цхьабарий: юкъерча школе историе хьехаш вола А. И. Кавтарашвили, литератор И. С. Силов, кхыбараш.

Юбилейни шера кхы а лакхлургья къахьегама овсарле, алсамъяргья хьайбай продукци, дукхагIа хургда хIара гектара тIара чуэца ялат, коартол, кхыдар.

«Путь к коммунизму» яхача колхоза парткомо дика кхетабу шийна хьалхашка латтача дешай лоархIам, уж чоалхане долга. Цо догдоах республикерча Iилмахошна, культура болхлошна юбилейшта наькъабаха кийчо еш болча тха идеологически болхлошта новкъостал дарга. ХIаьта тхо тхоаш а хургда бокъонца бола интернационалисташ-ленинцаш хьалхебара, къахьегама овсарле лакхъяра хаддаза йоакхо еш.

Ж. ИБРАГИМОВ,
Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза парткома секретарь.

МОСКВА. Керлача шера хетаяьа «Голубой огонек» олача традиционни передачана юкъе дакъа лоцуш хургба боккаш бола советски эстрадаш. Царна юкъе — Лещенко Лев, Пугачева Алла, Чиаурели Софико, Мишулин Спартак, кхы дуккха бараш, хІаьта иштта «Березка» яха а Д. Вишневске кулгалду цыгански ансамблаш.

«Голубой огонек» яхача передачана юкъе хургда Звездни городоке дакъа сурташ а. Телезрителашта гургба цхьана никъ бе кийчлуш бола советскии французски космонавташ.

СУРТАШ ТІА: 1. Сурташ доахача хана. Аврдехьара аьттехьа — советски космонавт Соловьев Владимир, французски космонавт Патрик Бодри, СССР летчик-космонавт, Советски Союза Турпал Мальшев Юрий, французсии космонавт Жан-Лу Кретьен, СССР летчик-космонавт, Советски Союза Турпал Иванченков Александр, СССР летчик-космонавт, Советски Союза Турпал Кизим Леонид.

2. Илли доаккхаш я Пугачева Алла.

ТАСС фотохроника.

ВАЙ ВАХАРА ХЬИСАП

ПЕНСИОННИ ХАНА ЧУВЕННАЧУН КЪАХЬЕГАМА ТОРОНАШ ШЕРЛУ

Прогнозо йоах: 2000 шу тІаккхоачаш 80 миллион пенсионер хургба вай мехка (бахача нахах 1/4 совгІа). 1970 шера 40 миллион сагага гІоттташ (бахача наьха 1/6) хиннача. Гуш да упахцІено лораяро дІахо прогресс ергхиларимоллагІча хана чувеннача сага а къахьегам аттача боахкдаш комплексни механизаци автоматизаци хургхилари бахьан долаш общественни производстве сфереx цар хьинарегІа дакъа лоццаргхилар.

КагирхошІа цхьана коллективе гІулаикхашта юкъевоаІаш хиларо йиш хулийт ха яхача наха общества бокъонца бола, наха пайдаца а болаш бола членаш шоаех лархІа, хІаьта хьахулкійт вахара тонус, ший низах теша воаих, лазарашта а къоаналь а дикагІа духьала оттийт.

Бакъдолаш да, «деш хІама а доацаш сатийна Іар» хета тарлуча бесса дика хІама доацага. Дуккхача итташ шерашна лаьттача къахьегамо — салоІама нийсача ритма динамически стереотип йохаяр, кхераме доацаш дац. Селхан а тІехьа сатем бофцаш, амма тІум сална диза хинна, къаьга вахар, цІаьхха мораж лу, дезала юкъе пус, кхийлу вахар. Из кхы баьдарроаду вокхха хиннача хана атте хила тарлуш а къаьстта кхераме а долча маІа саг сесаг енна е кхайсаг мар венна цхьаь йиса тарлуш хиларо. Хьалха нийслуш хиннача гІулакхащта метта кердадараш хьалхашка увтт, уж кхерамегІа да, сихагІа йохаю цар организм.

Бахьан доацаш дац Іилманхой чІоагІа кхера а кхераш «пенсионни банкротствах» — финансови а йоацаш психологически кразах лерхІаш дувца болабалар. Проблема дерригача дунен а цІенхаштара а я: цунах касткаста дувц дунен халкъашта юкъерча форумашка. ХІаьта кІезига теркам тІабахийте ладугІац опыт вІаци луча а решенеш лехача а рьза а болаш дакъа лоацаш болча советски специалисташа деча хоамашка.

«ХІаране дуккхача хана а празе а ваха йиш я, интенсивно болх а беш».

«Сов яьхьийга кІдависар ма хера», — яздаьд ше нхоьтенъон, итт шерал тІехваьинача хана профессора Ганс Сельвестресса, Дунеи халкъашта юкъерча института президента (Канада). Кертахдаьхад: «ХІаране йиш я дуккхача хана а ирзе а ваха, ший профессех сакъердам хулаш а кхеачам болаш болх булаш а волча хана интенсивно болх а беш, хІаьта болх вокнха хьаким волаш бе а бецаш».

Нийсадараш нийса хилалза дергдац, амма нийсагІа долча тайпара ергда вай: къахьегара йола бокъо массанена а гарантированни йолча хьалашка. Бе болх ца хилар ах бІаьшу хьалха дІадаьнцача вай мехка, болх лу пенси йиду ха хьатІакхаьчачов а. Цу хьанкьехьара тІехвала йиш йоаца гІай, долчча бесса вахча, цаІ да: тайп-тайпара тохкамаш дича гунадеьнна медицински а кхыча бахьанегІа а болх бе па могаде деш дола хІама. Цу хьакъехьара заключенеш объективни хулга Іалашде дезаш я ерригача республикашна дика вІаштІехьаьккха йола лорий экспертиза, квалифицированни переаттестаци, и. кх. дІ.

Ераш и. Украина, Белоруссе, Молдаве, Юкъерча Азе республикашна, Закавказье, РСФСР дуккхача областашка 80 шу а кхы — дукхагІа а хе аьнна 40 эзар совгІа саг чу а лоацаш даьча дукхалга дилача шоаш мораш кхы доацача земий духхьала цхьайола итогаш. Кхыметтел селла ха аьннача наха юкъе а кІезига бац практически упахцІена бола нах: кхалнаха юкъе — 31 процент, къонахашта юкъе — 41. Уж берригa нах къона къабаллалца болх беш хинаб, цудухьа цар йиш я шоай опыта кІийлен тІа Іилман вывода бакъье: къахьегам — бонъонца йола хьинаре упахцІеной, ваха вІаьхвала, дунен тІа йоккхача хана шерал тІа детта, шерашта вахар тІадетта элексир.

Хан-ханнахьа деча тохкамаша тешал ду: 60 шу даьнна маІа нахи къаьстта 55 шу даьнна кхалнахи дуккхагІа бараш къахьегалургдолаш хилара: биазача боарамагІа — 27 процентага кхоачаш бераш, цхьадолча дайгье — 55 процент. Геттара дукха ба кхы 5—10 шера е шоай специальностах хьалха шоаш бахча тайпара болх булургболаш. ХІаьта башха чоалхинна доацача гІулакхах-м упахцІена вола саг хьашт мелад а лоархІавергва. Фу дича бакъахьа хургда: пагрузкаш хьалха хинараш йетаче е уж лохйича, кхыча моттиге балха хьожавича, болх диззача шера ца байташ шин бетта байтача и. кх. дІ. къовстаде деза индивидуально, цуна ший хеталаш а объективни даннеш а терkал а яь.

Ветераний опытах, энергех кхы а хьинарегІа пайда эцара.

Вашха совгІа эшшагІа хургвоацаш 50 миллион саг таргга пенсионераш ба хІанз вай мехка, царех 34 миллион совгІа къахьегаща ветераниш —60 шерал тІех ха дьнна маІанахи 55 шерал лаххагІа ха йола кхалнахи ба. ТІехьхарча категореца тІа-тІа дукхагІа ба халкъа боахаме болх беш бараш: уж хІанзе а 7,4 миллион саг ва. Пачхьалкхено гІо ду общественни производстве а наха эша гІулакх деча болх дІахо бе е болх юхаболабе безам бараштa, морально а материально а цар болх бе безам а хулийташ.

«Пенсе бахача граждащашта тІехкьарча шерашка кхы а шерагІа торонаш хилийтай къахьегара, — белгалдоахар КПСС XXIV съезде. — Амма вай дика хІама дергда, нагахьа санна шоай ветераний опытахи энергехи кхы а дикагІа пайда эцара тІадерзадаь гІулакхаш дой...» 1973 шера КПСС ЦК, СССР Министрий Совет хьекай балхаш деш болча ха иларагІа е инвалид хиларагІа болча пенсионерашта кхы а льготаш отталрах долча дешага. 1979 шера цІаьхха а хьежа а хьежа шеръьй «пенсии кхы окладид» яхача правилана чуйоагІача профессий перечень.

Советски социальни политика из курс латт чІоагІача Іилман база тІа. Юкъера лархІача вай мехка саго вахаш йоаккха ха — 70 шу; амма из керда Іодаьча бераштa лаьрхІа доазув да. Кхийнараштa йІаьхлу из ха. Иштта, 55 шу даьннача кхалнаьха юкъера лархІеча кхы а 15 шера а доацаш 25 шера, баха безя; 60 шу даьннача маІача наьха — 10 шера а доацаш 17 шера. Хьалха деций теш иштта перспектива хилча деш хІама а доацаш Іоха? Даьча тохкамашта хьахьекхад: организмана къоанала хувцамаш хинна, нах дІахо къахьегаш болча наха юкъе шозза кІезигагІа хилар, шоай хаинарча болх ца бераштa юкъерчул.

Ха дІаяхай аьнна кІезиглац наьха социальни лоархІам, опыт совъяларца общества маьхе йола керда качество хьахул цун. Цхьан хана рекордсмен хинначох тренер е спортивни комментатор хул, ха яхача, заводской мастерах — керда балха баьхкарий хьехамча, гІорваьннача Іилманхочох — тохкамий организатор, школа корта я, кх. дІ.

СССР Іилмай Академе шоаш дика хилар хьахьекха болча специалисташа, къаьстта докторски степень ярша, шоаш пенсе бахача а, дукхагІча даькъе бувзамаш лоаттаду институтаца: уж балха юкъе ува консультантий, диссертацена защита ещ оппонентий, лекторий хьисапе. Из опыт дІайовржае лархІа я, халкъа боахама лакха квалификаци йола кадраш эшача тайп-тайпарча сферашка.

Ориентировочни расчетех, 1990 шу хьатІаккхоачаш шеко а йоацаш массехказа алсамдала мег общественни производстве наха эша гІулакхаш дечев балхаш деш болча 60—65 шу даьннача маІача наьхеи 55—60 шу даьннача кхалнаьхеи дакъа. Нагахьа санна цІагІа балхаш дайтилге, хІаьта иштта предприятешка е учреждененшка бІарча доацала дийнахьен бІарча доацача кІирагІен балхаш дайтилга шердой 60 процентага а кхоачаш. ЛархІа да из лоархІаме гІулакх вІаштІехьдоаккхилга, стимулироване методаш тоае.

Нах балха юкъеозара сферерча лехамийи решенеш хьадда дола вахкьаш белгалдаьд 1981—1985 шш. а 1990 шерага кхаччалца йолча хана а СССР экономически социальни дегІаьхара кертера лостамаш тІавийцача КПСС XXVI съезде. Наькха къахьегама хьинар лакхдара декхар хьалхашка а оттадеш, цу програмни документо тІаберзабу общества теркам нах бахаш дунен тІа йоаккха ха йІаьхьяра, цар упахцІено чІоагІьяра, вахара хьал тоадара. Цу комплексо чулоацача тайп-тайпарча гІулакхаща йиш чулийтаргья балхахой — ветераний знанеш, опыт, энерги хІара сага а пачхьалкхена а болча пайдана шерагІа а эффективнегІа а юкъеоза.

Лев БОБРОВ, АПН обозреватель.

ДЕРРИГА А—ДАЬХЕН КЪОНГАШ КХЕБАРА

Дешархой идейно-политически сакхетам болаш хьалкхебеча дикка дакъа лоац интернациональни кхетаци бахаро а.

Лаьхача бехктокхамца лелабу из болх 15 къамах нах дешаш а болх беш а йолча училища коллективо. Тха училище болх беш я «Глобус» яха интернациональни доттагІаен клуб. Цо шерра бувзам лелабу демократически мехкашкарча а Советски Союза республикашкарча а кагирхошна. Къаьстта доккха а дІайха а доттагІал тоселенад тха дешархой Шуя яхача городерча № 11 йолча производственно-техническе училищаца. Шуй эмблема, ший девиз, заповедаш, илли да тха клуба, карагІдаьнна дика мел дола гІулакхаш дІаядеш дневник-летопись да. Клуба доакъашхоша дешара группашка чакхдьхай «Барт тайнача дезалца — лерхІачунга», «СССР халкъий доттагІали къамаш тоадалари» яха беседаш. Массайолча дешара группашка сакъердаме чакхъяьлар интернациональни темах йола анкеташ оттаяр. Цу гІулакхо новкъостал дир партбюрона дешархой уйлаш, цар мировоззрени йовза, тІехьа-тІайоагІача хана интернациональни кхетам балара болх тоабара наькъаш лаха. Нохч-ГІалгІай автономи хьахинна 60 шу дизарах вохчийн гІалгІайн шоай лоІамагІа Россена юкъебахка 200 шу дизаран накъадолхаш оаха чІоагІа теркам тІабохийт вайнахьа мохк бовзара, тахкара. Дика дІаболабенна бодаш ба «Сай хьамсара мехках лаьца деррига а за бевзаи ба са» яха устни журнал кийчдара я чакхдаккхара а болх. Библиотека болдлоша цу балха юкъеяхер ерригa дешара группай вихалаш. Из журнал кийчдеш а чакхдоаккхаш а дешархоша Іоме а ду довза а довз республикен Грозней истори, бовз Нохч-ГІалгІайчел цІи хеза бола нах, поэташ, йоазонхой, Нохч-ГІалгІайчене хьаеш а, арахецаш а, кхыча мехкашка дІайохийташ а йола продукци. Сакъердаме чакхдаьлар училище профессора В. Б. Виноградова кулгалдеш йолча «Знание» яхача общества лекторски группана юкъебоагІаш болча Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен университета исторически факультета студенташца хинна вІашегІкхетар.

ХІара дешара группера дешархо дика кхетавеш дийцар студенташа Нохч-ГІалгІайче ший лоІамагІа Россена юкъеяхарах лаьца. Цул тІехьагІа дешархошта юкъера гучабаьлар хьамсарча Нохч-ГІалгІайченах, цун наха юкъерча интернациональни доттагІалах лаьца стихаш яхьеш бола къона поэташ. Царна юкъе хиннача конкурсе белгалъяьлар 14-ча группера Натанова Галина. Шуй хьамсара республика, цун сийна къахьегаш бола нах хестабеш я Галяй стихаш.

Форма я методаш а тайп-тайпара йолаш, дешархошта пайданегІа хургйолча тайпара я училище беча интернациональни доттагІала мероприятеш. Цар маІан — боккъонца бола патриоташ-интернационалисташ хьалкхебар.

С. ШАХЗАДОВА, № 12 йолча ГПТУ дешара-кхетама болха директора заместитель.

Газета оргІанара номер араргья 1982 ш. 1-ча январе.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ШКОЛАЙ ЗДАНЕЙ КЕРДА ПРОЕКТАШ

«КІаьдвеннав. Корта лаз» — цу тайпара дола берий лотиъаьмаш дукха хоз педагогаштен школьни лораштен. СССР упахцІено лоралра Министерства берийн кхувш боагІарийи гигиена Института Іилманхой группа, школьни помещенешa дешархой физически психологически хьалашта ец йола влияни йовзаш болаш, вывод яьй, из проблема дуккхача даькъо архитекторашка кхоастаюлургйолаш я аьнна.

ТІехьарча хана кІезига гучальнаш юкъарча образоване школай типови проекташ. Уж ерригаш а лерхІаш я помещенеш йоккхагІа хилийта, уж лархІа йола гІулакхаш хувза. Из дувзадениа да занятеш кабинетни систематІа е бозларци дІаьхдаьча ден режим хьаярцен.

Амма лоархІаме кхоачамбоацараш а доахк цу тайпарча проектех. Масала, коридораш готта я, кхоачам болаш дац салаІара дола цІеноши ловза залаши. Ходенна да, перерыв йолча хана бераша хозза салаІийтара эша дика хьалаш доацача школашка, сиха кІаьалуци хиларах, коргош лазадувларах, кхие хІамаш хиларах дола лоткьаьмаш дукхагІа хилар, кастагІа нийслу хала респираторни лазараш хулаш йола моттигаш а.

Мишта хила еза-теп дийнахьен буси цар чу 6—8 сахьат доаккхаш бераштa цхьанкха а новкъа хІама хулийтаргдоаца школьни эданеш? Ер да берийн кхувш боагІарийн гигиена Институте болх беш йолча Шаршаткина Галинина хетар:

— Школьни зданешта аьттув болаш планировка яра масал лархІа йиш йолаш я хІанз мехка тайп-тайпарча городашна пайда ийбсш йола керда проекташ. Ард вай, царех цхьа школа Ташкенте я. Из латт актовий физкультурний залаш, столови, административни помещенеш, кхыяраш чуйолча кертерча эданех. цунах хоттасшача хІара не чу цхьа ха йолча бераштa — эІамагІдараштa (7—9 шу), юкъерчарна (10—15 шу), доккхагІчарна (16—17 шу) лархІа дешаре классаши кабинеташи а йолаш йолча бархІ блоках.

Цу школе а цунах тарра йолча кхыча школашка а дахьча тохкамашка хьахьекхад, цу тайпарча планировке дешархошта дешара а салаІара эшарош шортта луш хилар, хІаьта из бахьан долаш — цамогаш хиларагІа бераш дешa ца ухаш диса денош кІезигденнад, дикагІа кхет уж дешарах.

Ялх шу даьнна бераш деша хьайде йолалуш я советски школа хІанз. Долче, хила еза кагийча бераштa лархІа керда спортивни залаш. Дийна дада моттигаш, классал арахьа еча занятеш йола кабинеташ, иштта кхыдараш. Цхьан школе деша дагІа бераш эзарнел — эзар шин бІаьннел тІех хила йиш яц.

Татьяна БАСОВА, АПН корреспондент.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ГуйранагІа гимнастика.
10.05 — К. Гоцци. «Принцесса Турандот». Е. Вахтангова цІерагІа а Пачхьалкхен академически театра спектакль-концерт.
15.30 — «Кердадараш».
15.50 — «Хьа хьалхеги — хьа дахалгІа». Кинопрограмма.
16.15 — «Сакъердаме старташ».
17.00 — «Зоркий къамаьл».
17.30 — Халкъа инструментий оркестра выступлени (СРР).
18.00 — «Къамеер адресиіт».
19.00 — «Мичах ш.о, зурманча!».
19.30 — Стохан-берашта.
19.45 — «Тахан дунеи тІа».
20.00 — «Советски вахарх».
20.25 — Зерна тІа дукхашка. «ЦаІ мара йоацар». Художественни фильм.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Кинокамера дунен тІа».
23.40 — «Тахан дунеи тІа».
23.55 — «Снежные напевы» яха фильма-концерта премьера.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — 10.40 — «Уйла». Документальни фильм.
10.05 — 12.05 — 17.30 — Французски мотт.
10.35 — 11.35 — Химия. 10 класс.
11.05 — В. И. Лебедева-Кумача стихаш иллеш.
12.00 — 13.40 — География. 6 класс.
13.10 — 17.00 — «Шахматни школа».
14.15 — Дж. Свифт. Вахарах [illegible]
15.15 — [illegible] Кабалевский [illegible] Шоллагіа фильм.
16.10 — «Занам доаций хьина?».
18.00 — «Телеиьажарчо» [illegible]
18.30 — «Нохч-ГІалгІайче гІоллаш».
19.00 — «Са дахьеи селто».
19.20 — «Ираз долаш [illegible]». Шейна хетаьл программа (гІалгІай метта).
20.00 — Волейболах хьал СССР чемпионат. ЦСКА — «Сокол» (Киев). Кхалнах.
20.45 — «Бийса дахкъала хийла шун, бераш!».
21.00 — «Советски Союза гІулакх деш ва!».
22.00 — «Ха».
22.35 — «Ах, водевиль, водевиль». Телевизионни художественни фильм.

19.00 — Документальни фильм.
19.30 — Пянлетна хьайткалтІа, шу тоолэра.
20.00 — «Сайра дика хийла шун!». Керлача шера хетань программа (нохчий метта).
20.45 — «Бийса дахкъала хийла шун, бераш!».
21.00 — «Эрсий Іа» яхача искусстви фестивала концерт.
22.00 — «Ха».
22.35 — «ТІехьара вІашагІкхетар». Телевизионни художественни фильм.

31 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Гуйранагіа гимнастика.
10.05 — «Снежная радуга». Берий художественни коллективий концерт.
10.35 — Социалистически пачхьалкхений космонавтех доача документальни фильмий программа.
11.20 — «Щелкунчик» яха П. И. Чайковски балет. СССР Союза Пачхьалкхен академически Доккхача театра спектакль.
13.15 — «Вахаре путевка», «Трудовые резервы» общества спортсменаш 22 Олимпийски ловзаргашка даькъалацарашца вІашагІкхетар.
14.15 — Центральни телевиденен Ерригсоюзни радион симфонически эстрадни музыка оркестра выступлени.
14.25 — «Вир доттагІчун вахара приключенеш» яхача берашта долча телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. 1—2 серешш.
15.30 — «Кердадараш».
15.45 — «Вир доттагІчун вахара приключенеш» яхача дукхасерийни художественни фильма премьера. 3—4 сереш.
16.40 — «Эрсий деши».
17.45 — «БІаргагушвар — тешa хиладар». Киноприложени. «ДІадахар дагахкаба»... яхача документальни фильма премьера.
18.50 — «Іана фаьыг». Концерт.
19.30 — «ХІара сурта тІа — малв».
19.45 — «Тахан дунеи тІа».
20.10 — Шахматех дуненни хоамагІа чемпион хиннача А. Е. Карпова вІашагІкхетар.
20.30 — «Са Даьхе». Мехка художественни коллективий выступлени.
21.35 — «Зигзаг» яхача телевизионни хоаццамстрахни художественни фильма премьера.
22.00 — «Ха».
22.35 — Сакъердаме мультконцерт.
23.15 — «Ши тІара ба!». Фигурни хоз-хоалоаш хахара мастерана дакъа а лоацаш.
24.10 — «Церна искусство».
24.40 — «Са мохк». Телевизионни документальни фильм.
00.00 — Керда шу дахкъала кийла шун! Советски халкъ дахкъала дувцар.
01.05 — «Голубой огонек».
04.30 — Хахьара зал.
05.00 — Эстрада ашараши ритмаши.

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45 — Берех долча телевизионни документальни фильмай премьера.
10.35 — Белорусски ССР Пачхьалкхен халкъара ансамбла концерт.
11.15 — «Мичах шо, зурманча!».
11.45 — Мультипликационни фильмай программа.
12.15 — Фильм-берашта. «Ши доттагІа».
13.25 — «Гоила кулгаш».
13.35 — Документальни фильмай программа.
14.25 — Оперетта артисташ луш дола концерт.
15.30 — «Малхача бессарий бессарий оаз». СССР Халкъа художник М. Сарьян хоаламах.
16.20 — ДІалекх дунен халахьашта юкъерча конкурсий лауреат йолча С. Потапнина (фортепьяно).
16.40 — Документальни экран.
17.50 — «Кердача шера горнига».
18.25 — «Нохч-ГІалгІайчене гІоллаш».
18.45 — «Кердача шерца!».
19.45 — О. Гольдони. «ГІалатий бийса». Телевизионни спектакль. Перерыве (20.45) — «Бийса дахкъала хийла шун, бераш!».
22.00 — «Ха».
22.35 — «Из сакъердаме кадонта». Телевизионни художественни фильм.
00.10 — Концерт-вальс. ДІалоко Центральни телевиденен Ерригсоюзни радион Иоккхача симфонически оркестро.
00.40 — «Са мохк». Телевизионни документальни фильм.
00.30 — Керда шу дахкъала хийла шун ноккъостий! Советски халкъ дахкъала дувцар.

ТЕЛЕВИДЕНИ
30 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
9.40 — Гуйранагіа концерт.
10.05 — «ЦаІ мара йоацар». Художественни фильм.
11.40 — «Іана акварелаш». Музыкальни фильм.
12.10 — «Кинолюбителий клуб».
13.10 — «Кердадараш».
13.30 — «Кердадараш».
13.50 — СССР 60 шу дизарга. Телевизионни документальни фильмай программа.
16.40 — СССР халкъий иллеш халкъаргаш.
17.10 — «Къоначо хьажархочун театр». «Белами кортали». Телевизионни спектакла премьера.
19.05 — «Спорт-81».
19.45 — «Тахан дунеи тІа».
20.00 — «Іилмай вахар».
20.45 — «Мальвна Іазна хьо, са хьамсарвар!».
22.00 — «Ха».
22.35 — «Шерба го». Эстрадни программа.
00.35 — «Тахан дунеи тІа».

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45 — Телевизионни фильмай программа.
10.35 — «Звездочет». Телевизионни журнал.
11.20 — Мультипликационни фильмай программа.
11.50 — Къаманар хоаллам.
12.20 — Фильм-берашта. «Домино».
13.20 — «Праздник» телестудие концерт зал.
14.00 — «Горизонт».
15.30 — СССР Халкъа артиста Е. Нестеренко дІаола эрсий композиторий романсаш.
15.50 — «Юртара сахьат».
16.00 — СССР 60 шу дизарга. «Картамуяьча республикий йоархойна Союз» (нохчий метта).
18.10 — «Кантийга ша городской клуб».
18.40 — «Нохч-ГІалгІайче гІоллаш».

КЕРДА ШУ ДЕЗДЕШ ЕЛКА КИЙЧЪЕЧЕИ ОТТАЕЧЕИ НАЬХА ТЕРКАМГА!

КЕРДАЧА ШЕРА ХЕТАЯЬ ЕЛКАШ ОТТАЕШ ДАГАКХАВА ЕЗА ЦІН ЯЛАРА КХЕРАМЗЛЕН БОКЪОНАШ

1. Массаза оттаеча бесса елка оттае йиш я моллагІча этажал лаххагІа доацача цІагІа.

2. Керда шу деддара елка оттаеча хана тернамде укх тайпара хилавеа даргдоаца хІамаш:

а) дукхъала аравуга е лестничи подъездашка гІолла аравуга шинне кІезигагІа доацаш эвакуацешни моттигаш хилийта еза, цу моттигашкара новкъа хургйола хІамаш дІа а яхьа;

б) подставка тІа а гІум нуйолча бедша чу вало юкъе оттае еза елка;

в) пенеха тховнеха гаьнаш дІахьекхалургйоацаш царна юкъе 1 метр юкъ юсаргйолаш хила беза елка бустам, из дІахьекхалуш йита йиш я нагахьа санна пенаши тховн ца йоагача материалах бань бале.

г) елка дІаоттаергйолча цІагІе чувоалачеи цІагІа чухьи 3 огнетушители тхана юврагІи хила беза;

д) цІагІа электрически сердал еце елкана хьалхашкара мероприятеш дийнахьа чакхъяха еза;

3. Елка кийчъеча хана мегаш дац:

а) целлулоидии е кхьйола атта лоталуш йола игрушкаши из хозъеш йола кхьйола хІамаши хьалъохка;

б) елка подставканеи гаьнаштеи гонахьа цІера дукьала вещесташ теха боамби билла;

в) елкана иллюминаци яра стеариновиі кІерамаш хьалъоххея уж лотадеи;

г) елкана бертолетови тух тІахьарца.

4. Балха опыт йолча электромонтерага мара ма йита елкана ец йола иллюминаци. Елка сийрдаяккхара йола электролампаш низковольтни — 12 вольтага кхаччалца — мара хила йиш яц. Цига лелае еза электрооборудовани заводо хьаь а разделительни трансформаторга гІолла елнах дІатесса а хила еза, нагахьа санна «Электросбыта» варядбонъой укх тайпара документаши дале:

а) электрически хьажара бехктокхаме вола ЦІ-чул чухьнахьа йоацаш квалификационни группа йолаш саг оттаварах дола приказ;

б) кердача шера хетальча елка юхера цІера кхерамзлен инструкци;

в) электросета изоляце сопротивлени йиста протокол.

5. Иллюминаци еш пайда эца йиш яц полихлорвиниловиі изоляци йолаш ярашкара дІанийккхача звонкови радио проводах.

6. Елна цІей деддеча хана мегаш дац:

а) помещене моллагІа тайпа фейерверк, бенгальски цІераш, магин лотае, хлопушкаш етта;

б) елка чакхйоаккхача хана цІагІара сердал йове;

в) оттальча нормал совгІа цІей деддеча нах гулбе боамбех, кахьатах е из санна атта лоталуча материалех ян костюмаш тІаювха нах тІабита;

7. Елна цІей дІадоладале лампаш йоагий, цІи йоаеча хІамащца помещени Іалащъяйий, де деза кхыдола цІера кхерамзлен гІуланкаш чакхдаьккдий хьажа веза. Электротехниках кхеташ вола саг дайм елкага бІаргалокхаш хила веза цІей деддеча деношка, из лота ца ялийтара. Иллюминаци кхоачамбоацараш долаш хуле (провод бІоахлой, лампочкаш йовш летлуш хуле, сийташ ухе) дІаякха еза.

8 Елка цІей деддеча хана противопожарни кхерамзлена бехктокхаме болча наха эвакуаце плац оттае еза, из Іомае еза елка цІей чакхдоаккхача дакъа лоацаш болча учреждене беррига болхлоцша.

9. Елка цІей чакхдоаккхача хана ерригa наІараш хьеллa еза. Царех хІаранена хьалхашка учреждене болх беча нахах дежурни оттаве веза.

Нохч-ГІалгІай АССР МВД УПО, республикански шай лоІамера пожарни общество.

УКВ

19.00 — «Оперетта доттагІашта хетань шоатаьча минот». Музыкальни передача.
19.39 — «Къаначар оазаш». Концерт.
20.07 — «Сакъердаме миноташ» (гІалгІай метта).
20.29 — «Халкъара ашараш». Концерт.
21.27 — У. Бексултанов. «Советий ІаьІдама духьа». Симфони.

30 ДЕКАБРЬ

6.30 — «Ялхь байрах лелорош». Корреспонденции (нохчий метта).
6.45 — Музыкальни антракт.
6.50 — Передачай программа (эрсий метта).
6.57 — Передачай программа (нохчий метта).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.20 — «Художественни самодеятельноста дакъалацаркой концерт» (нохчий метта).
9.25 — «Къахьегама рапорташ» (эрсий метта).
9.40 — «Бокхийчарна берех». Беседа (гІалгІай метта).
9.55 — Музыкальни антракт.
12.15 — «Шун лехараш кхочуш ду оаха». Концерт (гІалгІай метта).
18.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий метта).
18.16 — Концерт (гІалгІай метта).
18.30 — «Хургболча хьуьхьхьама — зиша фу» (нохчий метта).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай метта).
19.30 — Хоамаш.

УКВ

19.00 — «Театра артисташ болча хьошалгІа». Музыкальни передача.
19.51 — «Сахьтара минуташ» (нохчий метта).

20.13 — «Инструментальни музыка».
20.55 — «Веселые ребята» ВИА выступлени.
21.32 — «Ловзий ашараш».

31 ДЕКАБРЬ

6.30 — «Дахнена — вай къахьегама совгІаташ» (нохчий метта).
6.45 — Хоамаш.
6.50 — Передачай программа (эрсий метта).
6.57 — Передачай программа (гІалгІай метта).
7.15 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.40 — «Халкъара ашараш». Концерт (гІалгІай метта).
12.15 — Нохч-ГІалгІайче шай лоІамагІа Россе юкъеяхара 200 шу дизарга. «Даим цхьана» (эрсий метта).
12.30 — «ДІадахача шера хетанаш» (гІалгІай метта).
12.45 — «Сакъердаме корзаод» (эрсий метта).
18.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий метта).
18.16 — ДоттагІаш концерт (нохчий метта).
18.30 — «Кердача шерца, кердача празникца!». Радиокомпозици (гІалгІай метта).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай метта).
19.30 — Хоамаш.

УКВ

19.00 — «ХьатІаьоагІа Керда шу дахкъала хила шун!». Эстрадно-музыкальни постановка.
19.53 — «Кердача шерца!». Концерт.
20.53 — «Аьаэтагай ашарга».
21.19 — ДІаола Катерманов ИбрахІима.
21.57 — «ТІалатий дукха бесаш». Самодеятельноста коллективий выступлени.

РАДИО

29 ДЕКАБРЬ

6.30 — «Юртара гуйренаш» (эрсий метта).
6.30 — Передачай программа (эрсий метта).
6.37 — Передачай программа (гІалгІай метта).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.33 — «Сердало» газета обзор.
8.20 — «Партийни тІаьдалар». Беседа (нохчий метта).
8.30 — «ХІоал Даланова Тамарас Дудаев Зелимханен» (гІалгІай метта).
12.15 — «Тхога язду». Письмой обзор (нохчий метта).
12.25 — Хоамаш.
12.30 — «Къона лараплох». Радиоочерк (гІалгІай метта).
17.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий метта).
17.01 — «Деррига вахар — партена халкъан гІулакх дар». Беседа (эрсий метта).
17.15 — «Къахьегама рапорташ» (нохчий метта).
17.30 — «Социалистически махе хьалхе лелорашта». Концерт (нохчий метта).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай метта).
19.30 — Хоамаш.

ХОТТАМ

Республике гІоллен Грозней морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка йоачан а йолаш, Іуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доалаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 1 — 6, Грозне 4 — 6 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка йоачан а йолаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 2 — 7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсане —4 +1, дийнахьа 0 +5 градус йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортех — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттеи деношка

СФ00396. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4847.